

100. Yılında Pontuşçuluk Faaliyetleri: Yunanistan'ın Amaç, Yöntem ve Hedefleri

Av. Gözde Kılıç Yaşın*

ÖZET: Geçmişten bugüne Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bir Pontus bölgesi/devleti kurmak için çok boyutlu yıkıcı faaliyetler sürdürülmektedir. 20. yüzyılın başında Doğu Karadeniz'in Türkiye'den koparılması için ayaklanmalar, çetecilik faaliyetleri ve Müslüman Türk nüfusa karşı etnik temizlik gerçekleştirilmiştir. İstiklal Harbi sonrasında uzun süre sessiz kalan Pontuşçuluk faaliyetleri, 1980'lerden itibaren Yunanistan merkezli olarak tekrar başlamıştır. Doğu Karadeniz'den 1923'te Yunanistan'a göç eden Ortodokslara kurdukları Pontus dernekleri, ikinci dönem Pontuşçuluk faaliyetlerinin örgütsel belkemiğini oluşturmuştur. Yeni dönemde Türkiye'ye karşı sürdürülen Ermeni psikoloji savaş unsuru olan Ermeni soykırımı iddialarını taklit eden Pontuşçular, "Sözde Pontus Soykırımı" iddialarını Türkiye karşıtı çalışmalarının temel çıkış noktası haline getirmişlerdir. Bu çalışmada Yunanistan'ın ikinci döneme ilişkin Pontuşçuluk faaliyetleri ele alınmaktadır. Çalışma, Yunanistan'ın Pontuşçuluk faaliyetlerindeki motivasyon, yöntem ve hedeflerini belirleme amacı taşımaktadır.

Pontus yani Pont Euxim, Karadeniz için kullanılmış isimlerdendir ancak daha çok Doğu Karadeniz sahilleri için kullanılmaktadır. Coğrafi olarak Kafkasya'dan itibaren Sinop'a dek uzanan tüm kıyı şeridi de kastedilir ancak esasında daha çok Samsun ve Trabzon kıyıları ve hinterlandı için kullanılmıştır.¹ "Pontus Meselesi" denildiğinde Birinci Dünya Savaşı ve Osmanlı'nın parçalanması sürecinde bu coğrafyada Pontus Rum Devleti kurma niyetiyle girişilen faaliyetler anlaşılır. Ancak bugün artık Pontus Meselesi denildiğinde 1980'lerin sonundan itibaren Yunanistan'ın yine aynı coğrafyaya dönük giriştiği faaliyetlerin bütünü anlaşılır.

Pontus Meselesi dediğimizde, çok boyutlu bir sorundan bahsetmiş oluruz. Konu, tarih, hukuk, uluslararası ilişkiler, politik psikoloji ve strateji disiplinlerinin tamamını ilgilendirir. Çok daha ayrı bir çalışma gerektirdiği için Anadolu'nun Yunan memleketi olduğu varsayımının yanlışlığı, tarihte kurulan Pontus Rum Devleti'nin kurucusu, hanedanı ve tebaasının Yunan olmadığı, hatta aksine bayraklarında, paralarında ve devlet simgelerinde ay ve yıldız kullanıldığı, Yunanistan'ın Ortodoks Türklerin varlığını reddedip onları Helen saydığı, Doğu Karadeniz'de yaşadığı iddia edilen Ortodoks Hıristiyanların gerçek nüfus bilgisine ilişkin konulara, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı döneminde yaşananlara girilmeyecektir. Bu çalışmada Yunanistan'ın ikinci döneme ilişkin Pontuşçuluk faaliyetleri ele alınmaktadır. Çalışma, Yunanistan'ın Pontuşçuluk faaliyetlerindeki motivasyon, yöntem ve hedeflerini belirleme amacı taşımaktadır. Lozan Antlaşması uyarınca sadece dini azınlığın dini faaliyetlerini yürütebilmesi için bir Türk kurumu vasfıyla Türkiye'de kalmasına izin verilen Fener Rum Patrikhanesi'nin bölgedeki faaliyetleri de bütünlüklü görüş sağlayabilmek için bu çalışmada yer almaktadır.

1. SÜREÇ: Post-Pontuşçuluk Dönemi ve Yunanistan'ın Rolü

* 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Balkan ve Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Başkanı, Diplomatic Observer Balkan Editörü, gkyasin@gmail.com

¹ Yusuf Sarıay, *Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. XI, S. 31, Mart 1995

Yunanistan'ın Pontus konusunu 1980'lerden itibaren gündeme getirmeye başlamıştır. Bunu tetikleyen ne olduğuna ilişkin anlaşılır bir başlangıç noktası bulunmamaktadır. Yalnız birkaç kaynaktan soykırım iddialarını gündeme getirilmesi için hükümeti ikna eden kişi olarak PASOK eski Merkez Komite üyesi ve Halkların Hakları ve Kurtuluşları için Uluslararası Hareket Birliği üyesi olan **Mihalıs Haralambidis**'in adının geçtiği görülmektedir.² Hatta Konstantinos (Kostas) Fotiadis, fikri destekleyen dönemin Başbakanı Andreas Papandreu olduğunu (1981-1989 ve 1993-1996 arasında görev yapmıştır) ve onun yerinde başkası olsaydı kabul etmeyeceğini ifade etmektedir. Nitekim Simitis'in Başbakanlığı döneminde (1999-2004) özellikle suçüstü hali yaratan Öcalan fiyaskosu nedeniyle (Yorgo Papandreu'nun Dışişleri Bakanı olmasının da etkisi bulunmaktadır) Yunanistan politikalarını gözden geçirmek zorunda kalmış; Kostas Karamanlis'in Başbakanlığı döneminde (2004-2009) ise Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir sayfa açılmış, Yorgo Papandreu döneminde (2009-2011) bu süreç sürdürülmüş ve sonrasında Yunan ekonomisinin çökmesiyle siyasetin ağırlık merkezi değişmiştir. Yanlış anlama olmaması adına belirtmek gerekir ki yeni dönemde bir kez başladıktan sonra Pontusçuluk faaliyetleri hiç durmamıştır. Saydığımız her başbakan ve hükümetlerindeki bakanlar, soykırımı anma törenlerine katılmış, bu tür faaliyetlerin finansmanını sürdürmüş, birbirinin benzeri açıklamalar da yapmıştır. Keza Fener Rum Patrikhanesi, Ege'deki anlaşmazlıklar ya da Kıbrıs'taki tutumlarında da Batı Trakya Türklerine ilişkin politikalarında da değişiklik olmamıştır. Bugün Çipras dönemi de dahil tüm bu politikalarda hiçbir geri adım atılmamış, ileri adımların ülkeyi getirdiği pozisyon korunmuştur. Çünkü özellikle Türkiye ile ilgili konularda ama genel anlamda dış politika yapıcılığında Yunanistan'da hükümettekilerin isimleri, inançları, partileri değişse de hedefler değişmemektedir. Bunda "ulusal çıkar" ve "ulusal kimlik" kavramının belirlenmesinin tek başına hükümetlere bırakılmaması ve birbirini denetleyen kurum/yapıların bu hususlarda yumuşamaya, geri adıma, değişime izin vermeyen tavrı etkindir.

Kesin olan ise Pontusçuluk faaliyetleriyle ilgili etkisini bugün de sürdüren ve önceki dönemlerden keskin şekilde ayrılan politikalar, Andreas Papandreu döneminde yürürlüğe sokulmuştur. Soykırım günü ilanına hazırlıklar da, ilgili dernek ve federasyonların aktifleştirilmesi de, Türkiye'de Rumca bilen Müslümanlar ve gizli Hristiyanlara ulaşıp, bu

² Konstantinos Fotiadis, Avrupa'daki En Kemal Dostu Devlet, Yunan Devleti, <http://antistasi.org/?p=1286>, Çeviri Yeliz Karadaş'a aittir. Ayrıca Turgay Cin, *Yunanistan'ın Pontus Soykırım İddiaları ve Türkiye*, başlıklı makalesinde de benzer bir ifade kullanılmıştır, www.ayk.gov.tr

kişilerle birebir temas kurulup gençlerin Yunanistan'a getirilip yetiştirilmesi çalışmalarının yapılması kararı da, konuyla ilgili pek çok kitabın hazırlanıp dünya dillerinde yayınlanması için harekete geçilmesi de, dağılan Sovyet topraklarından bir kısmı da Türk olan Ortodoksların Pontuslu kimliğiyle Yunanistan'a göç ettirilip Batı Trakya'ya yerleştirilmesi kararları da hep onun döneminde alınmıştır. Sonradan öğrenci taşıma faaliyetleri belki yavaşlamıştır ama zaten çark artık dönmeye başlamış, iş-para-pasaport vaadini Türkiye'ye taşıyacak insanlar Yunanistan adına kazanılmıştır. Keza internet kullanımının sonraki yıllarda yaygınlaşması da istihbarat mensuplarının bölgeye kadar zahmet etmesini gereksizleştirici bir kolaylık sağlamıştır. Batı Trakya'ya yerleştirilen Sovyet göçmenleri belki uyum sorunu yaşamış ve dışlanmış ama Pontuşçuluk faaliyetleri için gereken mağdur grupların Yunanistan'da toplanmasıyla Yunanistan'ın eli güçlenmiş ve yan amaç olan Batı Trakya'nın demografik yapısının değişimi halledilmiştir. Dahası tüm bu faaliyetler açısından herhangi bir hükümetin geri adım atmasını önleyecek kadar güçlü bir Yunan kamuoyu da bu süreçte oluşturulmuştur. Belki o dönemin en önemli yanı da budur.

Yeni dönemin Pontuşçuluk faaliyetlerini başlatan en görünür ve ses getiren eylem, 1982'de dönemin Yunanistan Kültür Bakanı **Melina Merkuri**'nin Türkiye topraklarını Pontus, Ermenistan ve Kürdistan olarak bölünmüş gösteren bir haritanın resmedildiği kartpostalları "**Anavatanları Özgürlüğe Kavuşturma Dünya Komitesi**" adına dağıtmasıdır. Bu eylem, Pontuşçuluk faaliyetlerinin ilk adımıdır. Bu bölünmüş harita, sonraları Yunanistan genelindeki devlet okullarında coğrafya dersinde kullanılacak kitaplara da konulmuştur. "Topraklarımızın kurtarılması için beraber çalışmalıyız" sloganını kullanması,³ esasen Yunanistan'ın ASALA terör örgütüne verdiği desteğin, Ermeni iddialarını tanınmasının, PKK terör örgütüne kamp açıp silah ve bomba yapma eğitimleri vermesinin, açıkça parlamentosu üzerinden desteklemesinin ve yıllar sonra açığa çıkan teröristbaşı Öcalan'ı korumak için gösterdiği çabanın nedenlerini de sergilemektedir. 1987'de "Türklerin Pontus Rumlarını İmhası" isimli ve 1923'de Türklerin bin iki yüz Rum'u sürdüğü iddiasını öne süren 38 sayfalık Kostas Fotiadis'e ait bir çalışma⁴ aynı örgüt tarafından yayınlanmıştır. Fotiadis⁵ daha sonra aynı konuda 14 ciltlik çalışma yaptığını ancak hükümetin bunu basmak istemediğini, özet bir cilt hazırladığını, bunun 6 dilde yayınlanacağı sözü verildiğini ancak bunun da yayınlanmadığını söylemektedir. 38 sayfalık çalışması da pek çok çevre tarafından objektif olmamak, belgelere dayanmamakla eleştirilmektedir.

³ Yunan Küstahlığı, Milliyet, 16 Eylül 1985; "Palikarya haritası yayınladılar, Atina'da türedi bir örgüt ortalığı karıştırıyor", Milliyet, 26 Temmuz 1984

⁴ Özhan Öztürk, <http://ozhanozturk.com/2018/01/07/19-mayis-pontus-soykirim-iddiasi/>

⁵ Konstantinos Fotiadis, a.g.s.

Şimdi de Pontus hayali kuruyorlar

ATINA - A.A

GÜRCİSTAN'ın Batum kentinde yapılan "Dünya 1. Pontuslu Rumlar Kongresi"nde, Yunanistan'dan, "sözde Pontuslu Rum soykırımı iddialarının", başka devletler tarafından da tanınması için uluslararası kuruluşlara başvurusu istendi. Yunan basınına yansayan şekilde, Kongre'den

sonra yayımlanan bildiri-
de "Türk saldırganlığına karşı koyabilmek için, dünyadaki tüm Helenizm ile birlik içinde olma çağrısı" yapıldı. Pontuslu Rumlar'ın, Kıbrıslı Rumlar ile dayanışma içinde buldukları da kaydedilen bildiri-
de, "Türkiye'deki Hristiyan eserlerinin, İstanbul Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin himayesi

altına girmesi amacıyla, Yunanistan'ın uluslararası alanda girişimlerde bulunması" da istendi. Bildiri-
de ayrıca dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Pontuslu Rumlar'ın, her yıl Ağustos ayında, Trabzon'daki Sümela Manastırı'nı ziyaret etmelerinin de kararlaştırıldığı belirtildi. "Dünya 2. Pontuslu Rumlar Kongresi" gelecek yıl Selanik'te yapılacak.

Bu arada, Atina Haber Ajansı'nın (ANA) haberine göre, Batum'daki kongreye katılmadan önce Trabzon'daki Sümela Manastırı'nı ziyaret eden Yunan heyetinde yer alan Kalamaria Belediye Başkanı Trasivulos Lazari-

< III >

Yunanistan içindeki faaliyetlerin başlaması da 1985'de Atina'da düzenlenen "**Birinci Ulusal Pontus Kongresi**"⁶ ile olmuştur. Üç yıl sonra 1988'de Selanik'te "Dünya Pontuslular İkinci Kongresi"⁷ düzenlenmiştir. Yunanistan'da ilk **Pontus Çalışmaları Merkezi**, 19 Mayıs 1989'da kurulmuş ve aynı yıl 19 Mayıs 1919, "Pontusluların Türkler tarafından soykırımı günü" ilan edilmiştir. Pontus Çalışmaları Merkezi Başkanı Timoteos **Papadopulos** yaptığı açıklamada "*Mustafa Kemal Atatürk dünya ansiklopedilerinde reformcu ve ilerici bir devlet adamı olarak tanıtılmaktadır, halbuki gerçekler böyle değildir. Yeni Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber sadece Osmanlı İmparatorluğu yok olmamıştır aynı zamanda Pontuslular üzerinde soykırımına başlanmıştır... 750 bin nüfustan 350 bin kişiye indik. Türkiye bu soykırımının yapıldığını kabul etsin ve özür dilesin...! Bugüne kadar Ermeniler bizden daha atik davrandılar. Biz Ermeniler kadar akıllı davranamadık. Onlar kendi davalarını büyük başarıya ulaştırarak, uluslararası platforma taşıyabildiler; sıra bizde, ne gerekiyorsa yapacağız. Bu konuda Yunan siyasi partilerinden de yardım bekliyoruz. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu olan 19 Mayıs 1919'la birlikte, Pontus soykırımı da başlamıştır. Türkiye bu soykırımı kabul etmelidir.*"⁸ demiştir. İlk çıkış noktasında, Ermeni diasporasının 1915 olaylarına ilişkin iddialarını uluslararası platforma taşıma başarısı, azmi ve gayretinin Yunanistan'ın motivasyon kaynaklarından birini oluşturduğu görülmektedir. Bu başarının Yunanistan tarafından sağlanabileceği saikıyla hareket edilmektedir.

1989 yılı bir yandan da Osmanlı Devleti'nin yıkılışı sırasında Kafkasya'ya göç eden Rumların Yunanistan'a göçmesinin önünün açıldığı dönemdir. Yeni göç dalgası, Yunanistan'a Pontus iddialarının üzerine gitmek için daha fazla "kurban" sağladığı gibi Batı Trakya'nın demografik yapısının değiştirilmesinin de önünü açmıştı. Çünkü gelenlere Atina'ya

⁶ "İstanbul ile Kıbrıs herşeyi ile Yunandır", Milliyet, 8 Temmuz 1985

⁷ "Yunan'ın Pontus Hayali", Milliyet, 3 Ağustos 1988

⁸ Milliyet, 20 Mayıs 1989

yerleştirme vaadi yapılmış ancak Gümölcine’de Türklere ait arazilerin istimlakı ile oluşturulan bölgelerde iskan hakkı tanınmıştı.

02.04.1992, Milliyet, Sayfa 13

19 Mayıs’ı Pontus soykırımı ilan ettiler, PPK’ya destek kampanyası başlattılar

Fırsatçı Yunanlılar

Taki BERBERAKIS,
ATINA

YUNAN hükümeti, parlamentoda 19 Mayıs’ın “Pontus soykırımı” olarak anılmasını kabul ederken, dün bir grup Yunan parlamenterleri de, PKK terörünü destekleyen bir bildiriye imzaya açtılar.

Ana muhalefetteki 46 PASOK milletvekilinin “Pontus soykırımı” ve Türkiye’nin protesto edilmesi konulu soru önergesi parlamentoda görüşülürken, söz alan Dışişleri Bakan yardımcısı Bayan Virginia Cuderu, hükümetinin “Osmanlıların Pontuslulara uyguladığı soykırımın anılmasını kabullendiğini” söyledi. Türkiye’ye karşı aşırı fanatik görüşleriyle tanınan Cuderu, “Saptanan günle, unutulmaz Pontus’taki vatanımızı anacağız” ifadelerini kullandı.

na” destek bildirisini yazdılar ve imzaya açtılar.

Şimdiye kadar 38 milletvekilinin imzaladığı bildirinin, Avrupa parlamentosu, BM ve AGİK’e gönderileceği öğrenildi.

•BÖLÜCÜ GÖSTERİSİ

Selanik’de bir grup bölücü, Türk Başkonsolosluğu önünde protesto gösterisi düzenledi.

Atatürk’ün doğduğu evin yanında bulunan başkonsolosluk binası önüne gelen grup, burada Türkiye aleyhinde Yunanca sloganlar attı.

Türk Başkonsolosluğu çevresinde geniş güvenlik önlemleri alan polis, göstericileri başkonsolosluk binasına yaklaştırmadı.

Bu arada, Yunanistan’da, Türkiye ve Kıbrıs dahil

milli konuları hakkında dünya çapında propaganda yapmak amacıyla Yunan Milli Vakfı kuruldu.

Cumhurbaşkanı Konstantin Karamanlis ve dışişleri bakanlığı himayesinde kurulan Yunan Milli Vakfı’nın, yazar, üniversite öğretim üyesi, sanatçı ve bilimadamlarından oluşan 38 kişilik bir kurucu heyeti bulunuyor.

Yunan Cumhurbaşkanı Konstantin Karamanlis 1990’da göreve geldikten sonra Yunanistan Cumhurbaşkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı himayesinde Türkiye ve Kıbrıs dahil milli konularda dünya çapında propaganda yapılması amacıyla yazar, akademisyen, sanatçı ve bilim adamlarından oluşan 38 kişilik kurucu heyeti bulunan **Yunan Milli Vakfı** kuruldu. 1992’de, ana muhalefetteki 46 PASOK milletvekili “Pontus Soykırımının kabulü” ve Türkiye’nin protesto edilmesi için bir önerge sundu.⁹ Parlamento görüşmeleri sürerken Türkiye karşıtı fanatik görüşleriyle tanınan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Virginia Cuderu, “Hükümeti’nin Osmanlıların Pontuslulara uyguladığı soykırımın anılmasını kabullendiğini” söyleyerek “Saptanan günde, unutulmaz Pontus’taki vatanımızı anacağız” ifadelerini kullandı. “**Unutulmayan Vatan**” metaforu Yunanistan’ın Pontus iddiaları ve benzeri diğer faaliyetleri için kullandığı motivasyonlardan bir diğeri oldu. Cuderu, PASOK lideri Andreas Papandreu’un damadı Teodoros Kaçanevas tarafından “Katliam” değil “Soykırım” teriminin benimsenmesi konusunda uyarıldı. Kaçanevas, ayrıca Yunan Hükümeti’nden parlamentoda yapılacak özel bir oylamayla hem Pontus hem Ermeni soykırımını tanımalarını istedi. Söz alanlardan Panayotis Sguridis, “*Türkiye’nin Kürtlere karşı yaptıkları için özellikle Almanya, itiraz sesi yükseltirken, biz de Pontuslular konusunda çok şey yapabiliriz*” diyordu. Burada Almanya’ya işaret edilmesi de dikkat çekici ayrıntılardan ve Avrupa devletlerinin Türkiye karşıtlığı motivasyon kaynaklarından bir diğeri oluşturmaktadır. Kikos Akritidis ise Türkiye’yi “İrkçı yayılcılıkla” suçlayarak Kürt-Pontuslu benzetmesi yapmıştır. Bu oturumu, PASOKlu üç milletvekilinin “İsyan eden Kürt halkına destek” bildirisini yazması ve BM ile AGİK’e gönderilmek üzere imzaya açması izledi. Nitekim 1992 “Kürtlerle Dayanışma

⁹ Taki Berberakis, Fırsatçı Yunanlılar, 2 Nisan 1992, Milliyet

Komitesi” isimli sivil örgütlerin kurulduğu ve bu yöndeki faaliyetlerin arttırıldığı döneme işaret eder.

25.02.1994, Milliyet, Sayfa 21

Yunanistan'ın '19 Mayıs' kını

Yunan
Parlamentosu
dün
oybirliğiyle
aldığı kararla
19 Mayıs'ı
"Pontuslular'ın
soykırım
günü" ilan etti

Taki BERBERAKİS ATINA

YUNANİSTAN, 19 Mayıs'ı, Pontusluların Türkler tarafından soykırımını anma günü ilan etti. Yunan parlamentosunda dün oybirliğiyle alınan kararda, tasarıda yer alan "Mustafa Kemal 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak, 1916'da başlayan ve 1923'de biten Pontus soykırımını daha da vahşice ve sistematik olarak devam ettirdi" görüşü benimsendi. Kararda ayrıca, "Soykırım günü ilan ederek, Pontus Elenizminin çek-

tiklerini hafızamıza getiriyor, bu soykırımın insanlığa karşı büyük bir cinayet olduğunu beyan ediyoruz" ifadesine yer verildi. Parlamentoda kabul edilerek yasalaşan tasarıda ayrıca "Pontus soykırımı çağımızın ikinci soykırımıydı çünkü bu çağın ilk soykırımı Türklerin Ermenilere yaptıklarıdır" denildi.

Yunan parlamentosunun Pontus soykırımı ile ilgili genel kurul oturumunda Türkiye aleyhine akıl almaz iddialarda bulunuldu ve ağır ifadeler kullanıldı.

İttidardaki PASOK hükümetinin getirdiği "Pontus soykırımını anma günü" tasarısı parlamentonun bütün kanatlarında kabul edilirken, ana muhalefetteki Yeni Demokrasi daha ileri giderek, 19 Mayıs'ın ulusal bayram ilan edilmesini önerdi.

Parlamentoda Türklerin 1916 - 1922 yılları arasında 350 bin Pontusluyu toplu olarak katlettiği iddiası savunuldu. Milletvekilleri bir ağızdan "Böyle bir karar almakta çok geç kaldık, bugün Elenizm için büyük bir gün" ifadesini kullandılar.

© 2009 Doğan Gazetecilik A.Ş.

Nihayetinde 24 Şubat 1994'te Yunan Parlamentosu, 19 Mayıs gününü "Pontus Soykırımını Anma Günü" ilan eden yasayı oy birliğiyle kabul etti.¹⁰ Bu yasada soykırımın 1916'da başladığı ve 1923'e dek sistematik olarak sürdürüldüğü ifadesine yer verildi. Karadeniz Rumlarının 353 binin katliam ve sürgünlerle yok edildiği¹¹ tezinin işlenmesi süreci başka faaliyetlerle de desteklendi. 28 Mayıs 1998'de ise Yunan Parlamentosu bu kez 14 Eylül gününü "Küçük Asya Helenlerinin Genç Türk Hareketi ve sonraki Türk Rejimleri Tarafından Soykırımına Uğratılmalarının Milli Anı Günü" olarak kabul etmiştir.¹² Ancak yasanın onaylanması 21 Eylül 2001'i bulmuştur.

Bu süreçte bir takım toplantıların yapılması da bir düzene oturmuştu. Soykırım kararının alınmasına dek yapılanlar, muhtemelen konunun parlamentoya taşınmasının meşru zeminini, neden kaçınılmaz bir gereklilik olduğunun açıklamasını oluşturuyordu. "Çünkü dernekler, halk böyle istiyordu." Sonuçta Lozan Anlaşması ve Mübadele Anlaşmasıyla kapanmış bir defterin yeniden açılmasının makul bir gerekçesi olmalıydı. Hele ki bu defter, başından beri birlikte hareket ettiği devletlerin ve pek tabii Yunan temsilcilerin kabul edip imzaladığı gibi Anadolu'da verdiği zararlardan ötürü Yunanistan'ın savaş tazminatı ödemeye mahkum

¹⁰ "Yunanistan'ın 19 Mayıs Kını", Milliyet, 16 Temmuz 1993

¹¹ 353 bin kayıp iddiasının, Fener Rum Patrikhanesi'nin kayıtlarındaki ve Yunanistan'ın o dönemde propaganda amaçlı kullandığı Kara Kitap ve benzeri çalışmalarda nüfus bilgileriyle örtüşmediğini; ABD, Rusya ve Yunanistan'a göç eden ve yerlerine ulaştıkları belirlenmiş Karadenizli Rum sayısı dikkate alındığında ise Uluslararası Kızılhaç bünyesinde Mülteciler Komisyonu Başkanı Delege G. Burnier'in da ifade ettiği gibi "sahtecilik" teşkil ettiğini işleyen pek çok kıymetli eser bulunmaktadır. Bunlardan birisi için bkz. Mehmet Şükrü Güzel, **Doğu Karadeniz Rum Soykırımı İddiası: Bir Soykırım İddiası Nasıl İcat Edilir?**, 2023 Dergisi, Temmuz 2009; İddiaların tarihi belgelerle ve aynı tarafından farklı tarihlerde öne sürdüğü diğer iddialarla örtüşmeyen yanları için ayrıca bkz. İbrahim Tellioglu, **Pontus Meselesini Çözumsuzlüğe İten İddia ve Talepler, (Allegations And Concerns Which Make The Pontos Issue Unsolvable)** Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1 Winter 2011, p. 539-554, TURKEY; Yüksel Küçük, Türkiye - Yunanistan İlişkilerindeki Derin Açmaz: Pontus Meselesi (The Deep Deadlock In Turkey-Greece Relations: The Pontus Issue), Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, Vol. 7, No. 1 (2015), p. 353-367

¹² Yunan parlamentosu, 1996'da da 24 Nisan'ı "Ermeni Soykırımı günü" olarak tanımıştır.

edilmesi¹³ suretiyle kapanmışsa gerçekten de yeniden açmak için güçlü sebep gerekecekti. Bu sebep de halkın istenci, milliyetçi çevrelerin devleti zorlaması gibi sebepler olabilecekti ve halkın bu bilince getirilmesi için bu tür faaliyetlerle konunun gündemde kalması gerekiyordu.

21.09.1997, Milliyet, Sayfa 27, Haber

Karadeniz'de kriz

Din, bilim ve çevre sempozyumunun Trabzon'daki başlangıç noktası çıkmaza dönüştü. Gösteriler nedeniyle gezi ve ziyaretler iptal edildi

Nilüfer KUYAŞ

"KARADENİZ Krizde" konulu ikinci uluslararası Din, Bilim ve Çevre sempozyumu başlangıç noktası Trabzon'da siyasi krize dönüştü.

Cumartesi sabahı THY Trabzon uçağından inip bizi bütün Karadeniz çevresinde dolaştıracak Venizelos gemisine bindiğimizde, bir anonsla karşılaştık: Bir gün önce (Cuma) Sempozyumun ev sahiplerinden Fener Patriği I. Bartholomeos ve aralarında iş adamı Rahmi Koç'un da bulunduğu misafirleri Trabzon'a vardığında hava alanında çıkan olaylar nedeniyle Su

Trabzon'un tarihi yerlerinin resmini çekemeyen sempozyum katılımcıları. MHP'li bir grup Türkiye vatandaşının hatıra fotoğrafını çekmeyi başarmışlardı hiç değilse. Ama bu gösteriler yüzünden de gemide adeta mahsur kalmışlardı.

Günün programı iptal edilmeseydi Trabzon şehir gezisinin rehberliğini yapacak olan Birmingham Üniversitesi Bizans tarihi profesörü Anthony Bryer "iki hafta önce Sinop'taydım. orası harika ve dünyaya açık bir yer, keşke gemiyi orada bekletselerdi. Trabzon son zamanlarda biraz tuhaflaşmış" diye hayıflanıyordu. Birmingham'ın Avrupa'da Osmanlı kürsüsü açan

"Pontus Helenizmi Tarihi Sempozyumu" (11 Kasım 1993), Selanik'te düzenlenen "Sümela Pontuslular Derneği" paneli (16 Ocak 1994) ve "Küçük Asya Helenizmi Kongresi" (27-29 Kasım) düzenlenen toplantılardan bazılarıdır. Bu çerçevede Doğu Roma ve Yunanistan bayraklarıyla donatılmış Patmos Adası'nda yapılan **Çevre ve Vahiy Sempozyumu** (23 Eylül 1995),¹⁴ Yunanistan'ın organize ettiği 1,5 milyon dolarlık "Karadeniz'i Kurtaralım" gezisi çerçevesinde düzenlenen ve Batum, Novorossisk, Yalta, Odessa, Köstence, Varna, İstanbul ile Selanik limanlarında birer oturumu gerçekleştirilen "**Din, Bilim ve Çevre Sempozyumu**"

¹³ Lozan Antlaşması m. 59 "Yunanistan, Anadolu'da, savaş yasalarına aykırı olarak, Yunan ordusu ya da Yunan yönetiminin eylemleriyle islenmiş zararları onarma yükümünü kabul eder./ Öte yandan, Türkiye, Yunanistan'ın, savaşın uzamasından ve savaş sonuçlarından doğan mali durumunu dikkate alarak, onarımlar karşılığı olarak, Yunan Hükümetine karşı yöneltebileceği her türlü zarar-giderim isteminde kesinlikle vazgeçer." Ayrıca bakınız *Seha L. Meray, Lozan Barış Konferansı, Tutyanaklar Belgeler*, Cilt 4, Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları n0: 300, 1970. Esasen ifade "tazminat" değil "tamirat" olarak seçilmiştir ve "tazminat" ifadesinin doğuracağı hukuki sorumluluktan ve suçlu ilan edilmiş sayılmaktan Yunanistan sakınılmak istemiştir. Lozan tutanakları okunduğunda 59. maddenin 2. fıkrasının da Venizelos'un Milli Mücadele sırasında göç ettirilen Rumların kalan malları, bunların Yunanistan'a götürülmesi, yerleştirilmesi ve ilginçtir ki işgal sırasında da geri getirilmesi için yapılan masraflara karşılık 223 milyon altın tazminat istemesi nedeniyle anlaşmaya girdiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin istediği tazminat miktarı da 160 milyon altın liradır. Türkiye'nin istediği sonucu alamadığı ya da tarafların taleplerinin yakınlaştırılmasıyla kısmen alabildiği maddelerden biridir. Sonuçta Karaağaç mıntıkasının Türkiye'ye bırakılması karşılığında tazminat talepleri sıfırlanarak 59. madde kaleme alınmış oldu. Bu vesileyle Pontus soykırımı iddialarıyla Yunanistan'ın bugün istediği tazminat meselesinin Lozan'ın 59. maddesiyle halledildiğini belirtmiş olalım.

¹⁴ <http://www.inaf.gen.tr/turkish/newslet/tn1031.htm>, - Hürriyet; 24.09.1995.

(20-28 Eylül 1997)¹⁵ da anılmalıdır. Zira Fener Rum Patriği Bartolomeos da artık devrededir. Karadeniz'in temizliğine(!) Trabzon'dan başlanmıştır ve gezinin Giritli bir armatöre ait "Elefterios Venizelos" adlı bir gemiyle gerçekleştirilmesi manidar bulunmuştur. Avrupa Komisyonu,¹⁶ Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Yunanistan Ticaret Bankası'nın da desteğini alan sempozyumun Trabzon ayağında dağıtılan haritalarda Karadeniz "Pontus Gölü" olarak gösterilmiş ve yerleşim yerlerinin isimleri Rumca verilmişti.¹⁷ 300 üzerinde katılımcı ve 107 gazetecinin eşliğinde yapılan Sempozyum oldukça ses getirmişti.

Ürünleri Enstitüsü ve Sümela Manastırı'na yapılacak ziyaretlerle, Trabzon şehir gezisinin iptal edildiği, çünkü katılımcıların "güvenliğinin garanti edilemeyeceği" üzüntüyle bildiriliyordu.

Sabah açılış konuşmaları bittikten sonra ayaküstü kısaca selamlaşmak fırsatı bulduğum Rahmi Koç'un Çarşamba

gününe kadar gemide olacağına tam seviniyordum ki, büyük yemek salonunda ağırlanan misafirlerden bir kısmının heyecan içinde, ellerinde fotoğraf makinalarıyla pencerelere üşüşüğünü gördüm. Limanın girişinde Türk bayrağı taşıyan ufak bir grup protesto gösterisi yapıyordu.

Avrupa'da Osmanlı kursusları açan ilk üniversitelerden biri olduğunu hatırlayarak, ben de Türkiye'nin imajı adına biraz hayıflandım. Cumhurbaşkanı Demirel'in Patrik Bartholomeos'a "sempozyumun verimli ve başarılı geçmesini" dilediği mesajın kopyaları gemideki basın odasında bir masada desteler halinde duruyordu.

Hızla ölü bir denize dönüşen Karadeniz'de en uzun kayısı bulunan Türkiye, dünya kamuoyunda yankı yapacak boylesine önemli bir organizasyonda hiç varlık göstermediği ve yapılan davetleri reddettiği gibi, olaya gölge düşürmeyi de başarmıştı. Rastladığım bütün gazeteciler, açılışa katılan Trabzon Vali Yardımcısı'nın olaya hiç değinmemesine ve devletin güvenliği sağlayamamasına tepki içindeydi.

Karadeniz'e kıyısı bulunan ülkelerle Avrupa'dan çeşitli din, bilim ve devlet adamlarından oluşan 110

Selanik'te gerçekleştirilen 25-28 Ekim 2002 tarihli **Pontus Hellenizmi Dünya Kongresi**, bu sürecin önemli toplantılarından. Çünkü Pontuslular arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi, ayrılıkçı bir hava esti. Kongre, yönetim kurulunun neredeyse yarısının istifası ve bazı Pontus derneklerinin boykotuyla tamamlandı.¹⁸ 2003 yılında yönetim kurulu toplantısı düzenlenerek sorunlar aşılmaya çalışıldı. 340 dernek ve kuruluşun katılımıyla Selanik'te düzenlenen 28-29 Haziran 2003 tarihli Tüm Yunan Dernekleri Kongresi'nde **Yunanistan Tüm Pontuslular Federasyonu** (POE) kurulması kararlaştırıldı, başkanlığına Tıp Profesörü Giorgos Pasharidis, genel sekreterliğe ise Apostolos Apostolidis seçildi.

¹⁵ Zaman ve Hürriyet Gazeteleri, 21.09.1997.

¹⁶ Avrupa Komisyonu Başkanı Jacques Santer'in himayesinde gerçekleşmiştir

¹⁷ Başbakanlık Basın ve Yayın Enformasyon Trabzon İl Müdürlüğü'nün 7.10.1997 tarihli yayını

¹⁸ Gözde Kılıç Yaşın, Yunan Milliyetçiliğinde "Rum Gölü-Karadeniz" ve "Pontus Devleti" Hayalciliği, **2023 Dergisi**, Atılım Yayıncılık, Yıl:6 Sayı: 76, Ağustos 2007

Solda: Yunanistan'da Rum/Pontus soykırım söylemlerini temsilen dikilen anıtlardan birisi. Sağda: Yunanistan'da konuyla ilgili olarak yayımlanan propaganda broşürlerinden birisi.

Selanik kentinde iki “soykırım” anıtı bulunmaktadır. Bunlardan biri Aya Sofya Meydanında, bir diğeri ise Selanik’in Kordelyu semtinde açılmıştır. İlk heykelde, kucığında çocuk taşıyan bir kadın resmedilmektedir. İkinci “Pontus Soykırım Anıtı”, 2006’da Türkiye Başbakanı’nın resmî bir ziyaretinin hemen ardından, Atatürk’ün evi ile aynı bahçeyi paylaşan Selanik Başkonsolosluğu’nun yanında bir yere dikildi.¹⁹ Anıtın açılışını yapan Selanik Belediye Başkanı Vasilis Papayorgopoulos açılıştan bir ay sonra Selanik ile İzmir’in kardeş kent ilân edileceği tören için Türkiye’ye gelmişti.²⁰ Dolayısıyla Türkiye’yi hedef alan, Türklere karşı fobiye destekleyen eylemler Türkiye ile yaklaşma dönemlerinde de aynı hızla sürdürülmüştür.

Selanik’te Atatürk’ün doğduğu evin çok yakınına yerleştirilen bu anıta Türkiye tepki gösterdi. Türkiye Başbakanı Erdoğan, anıtın iki ülke arasındaki dostane ilişkilere gölge düşürdüğünü söylerken Karamanlis, özgürlüğü çerçevesinde her bireyin kendi görüşünü beyan etme hakkı olduğunu belirterek ‘Bu gibi olaylar mazide kaldı. Tarihi yeniden yazma yerine ileriye bakalım’ dediği de öne sürüldü.²¹ Ancak bir sonraki yıl, 19 Mayıs 2007’deki “Pontus Soykırımını Anma Günü”nde Türkiye’yi “Pontus Soykırımı” ile suçlama kampanyasına siyasî parti temsilcilerinin yanı sıra Dışişleri Bakanı Bakoyanni, Cumhurbaşkanı Papulyas ve Başbakan Karamanlis de katıldı. Halbuki 2007 öncesinde törene Yunan siyasî liderleri, Cumhurbaşkanı Papulyas, Başbakan Karamanlis, Dışişleri Bakanı Bakoyannis, ana muhalefet lideri Papandreu, Kıbrıs Rum lideri Papadopoulos ve Yunan Ortodoks Kilisesi’nin lideri

¹⁹Hürriyet, 20.05.2005; Radikal, 21. 05.2006.

²⁰ Milliyet, 08. 05. 2006.

²¹ Sabah, 13.05.2006.

Başpiskopos Hristodoulos gönderdikleri mesajlarla ²² katılımı yeterli görüyorlardı. Karamanlis'in bizzat katıldığı ilk organizasyonun da Atina'da 6-9 Temmuz 2006'da gerçekleştirilen Pontus Hellenizmi Dünya Kongresi olduğunu belirtelim. Yani Türkiye Başbakanı'yla görüşmesinde bu olayların mazide kaldığını ifade etmesinden itibaren Yunanistan Başbakanı artık Pontusçu organizasyonlara bizzat katılır olmuştur.

Açık ifade etmek gerekirse Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde yakınlaşmanın başlaması ya da "komşularla sıfır sorun" politik yaklaşımı, hatta Türkiye-Yunanistan Başbakanları'nın kurdukları özel dostluk, Yunanistan'ın bu konudaki –ve diğer anlaşmazlıklarda- siyasetinde değişim yaratmamıştır.

Dışişleri Bakanı Bakoyanni, Cumhurbaşkanı Papulias ve Başbakan Karamanlis başta olmak üzere tüm devlet erkanının 19 Mayıs 2007'deki "Pontus Soykırımını Anma Günü"ne katılması Türk Dışişleri Bakanlığı'nı harekete geçirmiştir. Türkiye Dışişleri Bakanlığı, yayınladığı kınama mesajında, soykırım iddiasının hiçbir tarihi ve bilimsel temeli olmadığını vurgulamış, bu tutumun devam etmesinin, Türk ve Yunan halkları arasında oluşturulmaya çalışılan dostluk ve güven ortamını zedeleyeceği uyarısında bulunarak Yunanistan'ı, hasmane girişimlerin durdurulması için gerekli önlemleri almaya çağırmıştır. Açıklamanın ilginç yönlerinden birisi de "Bu vesileyle, kurtuluş savaşımız sırasında Yunanistan'ın Anadolu'da tevessül ettiği vahşet ve mezalimi hatırlatmak isteriz" ifadesine yer verilerek Atina'ya Yunanistan'ın, Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'da sebep olduğu yıkımı ve Lozan Antlaşması'nın tazminat öngören hükmünün de ²³ hatırlatması olmuştur. ²⁴ Yunanistan

---

²² **Yunanistan Başbakanı Kostas Karamanlis** mesajında, Yunanistan'ın, tarihten ders alarak, bölgenin gelecekte savaşın, göçün ve tenkilin dehşetini bir daha yaşamaması için Pontus Helenizminin fedakârlığına olan saygısını fiilen kanıtladığını belirtti. **Yunanistan Cumhurbaşkanı Karolos Papulyas** mesajında "kaybedilmiş vatan" metaforunu kullanarak "Pontusluların baba topraklarından kovulmalarından bu yana geçen 90 yıl içerisinde, Pontuslu Rumların göçmenlik fidanıyla aşıl原因 ulusal ağaç, yeni ürünler verdi. Bu süreç içerisinde, anavatan topraklarında yaşayan Pontuslular tüm olumsuzluklara rağmen yaralarını sardı ve köklerini koruyup (kaybedilmiş vatanların) hatırasını yaşatarak, ulusun yeniden doğuşuna katkıda bulundu." dedi. **Yunanistan Dışişleri Bakanı Dora Bakoyannis** de mesajında "Yunan devleti, Helenizmin tarihi hatırasının yaşatılarak, Pontusluların trajik soykırımının uluslararası toplum tarafından tanınması ihtiyacını kabul etmektedir. Yunan devleti, Pontus (soykırım) ile ilgili düzenlenen tüm etkinliklerde fiilen yer alarak, bu konunun uluslararası toplum tarafından tanınması için her türlü çabayı sarf ediyor" dedi. Dönemin ana muhalefet **PASOK lideri Yorgo Papandreu** ise gönderdiği mesajda, "Pontus (soykırımını) uluslararası toplumun tanımak zorunda olduğunu" ileri sürdü. **Kıbrıs Rum lideri Tasos Papadopoulos** da "Pontus Helenizmini kökünden kazıyan, insanlık dışı haksızlık olan Türk yayılcılığının son safhası, Kıbrıs trajedisidir" ifadesini kullandı. Taki Berberakis, Milliyet, 16.05.2006; Hürriyet, 20.05.2005.- Radikal, 21. 05.2006.

²³ Lozan Antlaşması'nın 59'uncu maddesine ilişkin notlar için bu çalışmanın 18 numaralı dipnotuna bakınız.

²⁴ Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın yayınladığı kınama mesajının tamamı: "Yunanistan'daki ve diğer ülkelerdeki Pontus Dernekleri'nin, bazı Yunanlı siyasetçilerin de aktif desteğiyle son dönemde ivme kazanan sözde 'soykırım' iddialarının hiçbir tarihî ve bilimsel temeli yoktur. Ayrıca, 19 ve 20 Mayıs 2007 tarihlerinde Selanik ve Atina'da düzenlenen etkinliklere Hükümet yetkililerinin, siyasî parti temsilcilerinin ve yerel yöneticilerin katılmış olmalarını ve bu vesileyle ülkemiz aleyhinde kabul edilemeyecek iddiaların gündeme getirilmesini kuvvetle kınıyoruz. Sağduyuyla bağdaşmayan bu tutumun sürmesi, Türk ve Yunan halkları arasında oluşturulmaya çalışan dostluk ve güven ortamını zedeleyeceği gibi, iki ülke arasında güçlendirilmeye çalışılan işbirliği zeminini de aşındıracaktır.

Bu vesileyle, Kurtuluş Savaşımız sırasında Yunanistan'ın Anadolu'da tevessül ettiği vahşet ve mezalimi hatırlatmak isteriz. Nitekim, Lozan Antlaşması'nın 59'uncu maddesindeki, 'Yunan ordusu

Dışişleri Bakanlığının cevabı, Karamanlis'in sözleriyle aynıydı, Atina'nın tarihe saygı gösterdiği ve ileriye doğru baktığı belirtildi. "Tarih zaman aşımına uğramaz, tekrar yazılmaz, ne içteki siyasi rekabet ne de kişisel çıkarın kurbanı olabilir" ifadesine de yer verildi.²⁵ Hükümetler arası yazışmalar kesinlikle gerekliyse de dosyalar arasında kalacak açıklamalar, karşı tarafın sesini duyurabildiği uluslararası topluma ulaşamadığı müddetçe arzulanan etkiyi doğurmayacaktır.

Son olarak 15-17 Ekim 2010'da , Tüm Yunanistan Pontus Dernekleri Federasyonu ile Drama Pontus Dernekleri tarafından Serez'de "Milli Kendini Tanıma" başlığıyla gerçekleştirilen Kongre sonunda yapılan açıklamadaki talepleri, bu tür organizasyonlarda dile getirilen taleplere örnek ve özet olması bakımından yer verelim:²⁶

1. Uluslararası toplumdan ve Türkiye'den Pontus Hellenizmi Soykırımını tanınmasını; Türkiye'nin Avrupa ailesine girişinin ön koşullarının Pontus soykırımının tanınması, Türkiye'deki Pontusça konuşan Müslümanların haklarına saygı duyulması ve Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden faaliyete geçirilmesi olmasını,
2. Atalarımızın tarihi Pontus'ta yaratmış oldukları kültürel anıtların ortaya çıkartılması ve muhafaza edilmesini,
3. Yunan devletine bir kez daha seslenerek Eski SSCB'den gelen kardeşlerimizin yerleştirilmeleri konusunda gerekli tedbirleri almasını,
4. Pontus Helenlerinin ve eski SSCB Pontuslularının tarihlerinin tümünün okul kitaplarına alınmasını,
5. Yunan hükümetinden, master ve doktora öğrencilerine Jöntürkler ve Mustafa Kemal tarafından yapılmış Pontus soykırımını araştırmaları için burs vermesini,

veya yönetiminin Savaş Hukuku kuralları hilâfına Anadolu'da sebep oldukları yıkımın Yunanistan tarafından tazmin edilmesini' öngören hüküm unutulmamalıdır." Bkz. İhlas Haber Ajansı, 23.05.2007

²⁵ Yunanistan da Türkiye'ye Tepkili, 25 Mayıs 2007, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/408968.asp>

²⁶ <http://omogeneia.ana-mpa.gr/press.php?id=11888>, 18 Ekim 2010, Çeviri Yeliz Karadağ.

6. Soykırımı maruz kalmış olan Yahudi, Ermeni, Süryani ve diğer topluluklarla işbirliği içinde Selanik Soykırım Müzesi kurulması ve finanse edilmesini,
7.Selanik Aristoteles Üniversitesi Hukuk Fakültesine Soykırım kürsüsü kurulmasını talep ediyoruz.”

2- Pontuşçuluk Faaliyetlerinde Yöntem

Pontuşçuluk faaliyetlerinde kullanılan yöntemlerin önceliği “algı yaratma” aşamasına verdiğini görüyoruz. Algı yaratma adımı üç hedefe yönelmiştir. Yunan halkı, Türk halkı ve dünya kamuoyu. Özellikle Türk halkını hedef alan “algı yaratma” sürecinin iki boyutu bulunmaktadır. Türk halkından bir grup “Pontuslu” çıkarmak ilk boyutu oluşturur. İkinci boyutta ise geri kalan Türk halkında da Karadeniz bölgesinde gizli Hıristiyanlar bulunduğu, daha önce buraların Yunanlara ait olduğu, bu bölgede o kişilere karşı zulüm yapıldığı, bazılarının soykırımına maruz kaldıkları, sürüldükleri, geri kalanın ise korkudan kimliğini gizlediği ve hatta kim olduğunu unuttuğu fikrinin yerleştirilmesi bulunur. Yani Pontuslar/Pontuslular haricindekilerin de durumu kabullenmesi. Türkiye’ye dönük algı operasyonunun ilk adımı, “Pontuslu” yani mağdur ve aynı zamanda Yunanistan’ın belirlediği hedefler ölçütünde harekete geçecek, dolayısıyla bu konuda mücadele edecek ve talepte bulunacak insanların yaratılması sürecidir. Burada iki yaklaşım sergilenir: Pontus olduğu unutturulmuş, asimilasyona uğramış Pontusluların uyandırılması ve kim olduğunu bilen ancak kimliğini gizleyen Pontusluların özgürleştirilmesi. Bunu da bu kişilerin bir araya toplanması, Yunanistan’a yerleştirilmiş –Gürcistan’dan göçen- Rumlarla bir araya getirilmesi, kültürel kaynaşmanın sağlanması, motive edilmesi, hedef için örgütlenmesi ve harekete geçirilmesi adımları izlemektedir.

Yunanistan’da algı yaratma süreci zaten ilk bölümde belirttiğimiz parlamento, kilise ve okullar aracılığıyla Pontuşçuluk konusundaki adımların tamamını kapsar. Dünya kamuoyunda algı yaratım sürecinde ABD, Kanada, Avustralya, Almanya, Rusya, İsveç, İsviçre başta olmak üzere, dünya çapında, Yunanistan tarafından kurulan 176 Pontus derneğinin ve bunların koordinasyonunu sağlayan federasyonların, Yunan resmi makamlarının teşvikiyle düzenledikleri faaliyetler ön plana çıkmaktadır. AB’den alınan kredilerle de Doğu Karadeniz Bölgesi’ne düzenlenen “Unutulmayan Kaybolan Vatanlara Gezi”ler, uluslararası “Pontus Helenizmi Kongreleri” ve İngiltere, Almanya, Moskova’da ve Avrupa Parlamentosu’nun Strazburg binasında açılan sergiler, “Anavatanları Kurtarma Dünya Komitesi”nin icraatları yine dünya kamuoyunda oluşturulmak istenen algı için yapılan propaganda faaliyetleridir.

Pontuşçuluk Faaliyetlerinin Türkiye’de algı yaratımı sürecinde devreye Yunan istihbarat örgütü mensuplarının girdiği görürüz. Bunların kimi emekli olmuş görünen eski istihbaratçılardır; kimi doktor, kimi yazar, kimi arkeolog ya da tarihçi görünümlü kişiler, kimiyse Yunan istihbaratçılarınca öncesinde Türkiye’den “devşirilmiş” insanlardır. Stratejinin sürekliliği için Türkiye’deki öncelikli hedef kitle Karadeniz bölgesinde yaşayan gençler oldu. Türkiye’de yaşayan “gizli Pontuslular”ın varlığı ilan edildi. Tüm bu istihbarat faaliyetleri, kültürel faaliyetlerle desteklendi. Sürgün hikâyesi anlatan kitaplar yazıldı, birkaç film hazırlandı kimisi ödül aldı.

2.1. Yunanistan’ın İstihbarat Çalışmaları

Yunanistan'ın Pontuşçuluk faaliyetlerinde kullandığı en önemli ve tehlikeli yöntem istihbarat çalışmalarıdır.²⁷ Tehlikelidir çünkü doğrudan Türkiye'nin egemenlik sahasında, Türkiye'nin topraklarında yürütülmektedir ve hedefi de doğrudan Türk vatandaşlarıdır. Zaten tehlikenin boyutunu arttıran da bölge insanlarının Yunan istihbaratına hizmet noktasına getirilmesidir. İki boyutu bulunmaktadır: Karadeniz bölgesinde gizli ya da öyle olduğunu unutmuş Hıristiyanların yaşadığı algısını yaratarak kendilerince bölgede bir uyanış gerçekleştirmek ve gençlerin de eğitim imkanı adı altında burs hakkı ile birlikte Yunanistan'a götürülerek birer militan olarak yetiştirilmesi. Öğrencilerin uzun vadede Yunanistan'daki kamplarda eğitime alınan PKK'lı ve diğer terör örgütü mensupları gibi terörist faaliyetlerde kullanılmak ve/veya Avrupa'ya iltica etmiş PKK'lılar gibi terörün siyasal ve finansal ayağı olarak kullanılmak istenmesi ilk akla gelen amaç olarak göze çarpar. Öte yandan istihbarat faaliyetleri Pontuşçulukta kullanılan diğer yöntemler için de bilgi ve yönlendirme kaynağı işlevi görmektedir.

Dünden • • bugüne
Tercüman
Misyoner kiskacı
Emniyet, 8 milyon bedava İncil dağıtıldığını, korsan-kilise sayısının hızla arttığını belirledi. Misyonerlik faaliyetleri, milli bütünlüğümüzü tehdit edecek noktaya ulaştı

GÜNEYDOĞU'YA ÖZEL ÖNEM
MİSYONERLERİN her bölgede farklı çalıştığı bildirildi. Güneydoğu'da Kürtçe İncil ile dini kitap ve CD dağıtılan, Hıristiyanlık propagandası içeren Kürtçe filmleri yayınlanmaları için yerel televizyonlara büyük paralar ödenen etki ortaya çıkarıldı. Deprem bölgesinde, halkın acısının sömürüldüğü belirtildi. Vatikan ile bağlantılı çalışan misyonerler, Sakarya'da 3 bin depremezdeyi Hıristiyanlaştırdı.

10 YILDA 5 MİLYON HIRİSTİYAN
FAALİYET kapsamında konsoloslukların, kiliselerden gelen vize başvurularını onayladığı, öğrencilere de bedava üniversiteye hazırlık kursu verildiği belirtildi. Türkiye için hedefin, 10 yıl içinde 5 milyon kişiyi Hıristiyanlaştırarak, yeni bir azınlık yaratmak olduğu belirtildi. Türk Ortodoks Patriği Basın Sözcüsü Sevgi Erenerol, misyonerliği, "Emperyalizmin mazrak ucudur" diye tanımladı. ■ HANAN ÖYMEZ'İN HABERİ 13. SAYFADA

Guatemala'dan gelerek Türkiye'de ev alan var!
YUNANLILAR ile Almanlar başta olmak üzere aralarında Guatemala ve Dominik Cumhuriyeti gibi uzak ülkelerin de olduğu 64 ülke vatandaşının, 70 ilde 41 bin 683 adet mülk aldığı açıklandı. ■ 9'DA

Pontuşçuluk faaliyetlerinin doğrudan istihbarat merkezli olarak yürütüldüğü iddiasına ilişkin açık bilgi ilk kez Yunan TaNea gazetesinde yer aldı. TaNea gazetesine göre Yunan Gizli Haber Alma Örgütü (EIP), Kardak Krizi sonrasında, "Türkiye'deki 300 bin Pontuslu uyukudan uyandırma" planı uygulamaktadır ve "1997-1998 takviminde bölgedeki 50 Türk'e

²⁷ Burada ele aldığımız hususlar dışında, 2001- 2002'de ABD California Üniversitesi Gladstone Enstitüsüne bağlı bir grup doktorun kalp hastalıklarında kolesterol riskini araştırmak için Trabzon'da yaşayan halktan kan örnekleri almak istemesi ama bazı bölgelerde Yorgo Andreadis'in kitaplarını da dağıtmaları nedeniyle Valilikçe çalışmanın engellendiği haberine benzer olaylar da yaşanmıştır. Pontus Savaşları, Milliyet, www.milliyet.com.tr/2002/12/16/guncel/agun.html

Yunan üniversitelerince burs verilmiştir.”²⁸ Kuşkusuz ki böylesi bir girişim, Yunanistan’da dikilen “soykırım anıtları”ndan ve düzenlenen törenlerden çok daha önemlidir. Bir anlamda “kaybedilmiş vatan topraklarının” geri kazanımı projesinde ikinci büyük adıma geçildiğini göstermektedir. Bu, Türkiye’de 300 bin Pontuslunun yaşadığı ve bu kişilerin de kimliklerinin farkında olmadığı iddiasıdır. Gazete, haberinde bahsi geçen “burslu öğrencilerin lideri” olarak anılan Fethi Gültepe’den de bahsediyor. Aslında TaNea gazetesi de bir bilinmezi sorguluyor ve haber tarihinde artık Atina’da ikamet eden Trabzonlu Fethi Gültepe’nin açıklamalarındaki tutarsızlığa ve dilini bilmediği Yunanistan’dan öğrenim bursu alabilmesindeki şüphelere işaret ediyor. Fethi Gültepe’nin faaliyetlerinin tespit edilmesi kuşkusuz ki çok önemlidir ancak bundan daha önemlisi Gültepe ve benzerlerinin Yunan istihbaratınca çalıştırıldığının bir Yunan gazetesi tarafından ifşa edilmesidir. Yunan istihbaratının çalışma metodu da Gültepe’nin ifadelerinde açığa çıkmaktadır.

Atina'dan Pontus planı

Yunanistan'ın 1997 yılında Türkiye'deki 300 bin Pontusluyu kışkırtma planı' uyguladığı ortaya çıktı

TAKİ BERBERAKİS

Yunanistan'ın "Türkiye'deki Pontusluları kışkırtma planı"nı yürürlüğe koyduğu bildirildi. Planı ortaya çıkaran TaNea gazetesi, Yunan Gizli Haber Alma Örgütü'nün (EİP), Kardak krizi sonrası, 1997-1998'de, "Türkiye'deki 300 bin Pontusluyu uykudan uyandırma" planı uyguladığını ve bu çerçevede, bölgedeki 50 Türk'e Yunan üniversitelerince burs verildiğini yazdı. Gazete, Türkiye'nin, "burslu öğrencilerin" lideri saydığı Fethi Gültepe'nin 2002'de seçimler için yurda döndüğünde tutuklanması sonrası, "Pontus gerilla eylemleri" konusunda bir dizi açıklamalarda bulunduğunu da yazdı. Türkiye'nin, bursla Atina'ya gelenlerin EİP ajanları tarafından "Pontus'ta gerilla eylemleri oluşturma eğitimi" gördükleri suçlamasına da yer verildi.

'Biz Pontusluyuz'

Manşetten verilen haberde Atina'da yaşayan Trabzonlu Gültepe ile söyleşi de yayımlandı. Gültepe, "Türkiye'de bana yöneltilen, bağımsız Pontus devleti oluşturma amaçlı olduğum ve bu yönde faaliyet gösterdiğim şeklindeki suçlamalar provokasyondur" derken, şu yorum dikkati çekti: "Provokasyon diyor ancak, o dönem Türkiye'ye düşman saydığı ve dilini bilmediği bir ülkeye burslu öğrenci nasıl olabildi, izah edemiyor." Tutuklu kaldıktan sonra 'askerlik' şartıyla serbest kalan Gültepe'nin Yunanistan'a kaçtığına bildirildiği söyleşide, "Bana Fethi demeyin, benim ismim artık Fedon'dur" dediği aktarılan Gültepe, şu ifadeleri kullandı: "Memleketimizde, Yunanlı olduğumuz şeklinde bir bilinç yoktur. Biz Pontusluyuz."

22 Kasım 2005, Milliyet

Fethi Gültepe, 2002'deki seçimlerde oy kullanmak üzere Türkiye'ye döndüğünde DGM'de yargılanmak üzere tutuklanmıştı. Atina'daki Pandio Üniversitesi Siyaset Bilimleri bölümünde okuyan Gültepe, polisteki sorgusunda, Trabzon'un Tonya ilçesinde yaşarken, 1998 yılında üniversite eğitimi için Teodoros Spardopulos (Feodoros Poartopulos²⁹) tarafından Yunanistan'a götürüldüğünü, kendilerini Atina'da, Abdullah Öcalan'ın Yunanistan'dan Kenya'ya kaçırılması olayından dolayı ordudaki görevinden uzaklaştırılan ve halen Yunanistan Gizli Servisi'nde (EYP) görev yaptığı belirtilen Savvas Kalendaridis'in karşıladığını söyledi. Atina Pandia Üniversitesi Siyaset Bilimleri Bölümü'ne kaydolduğunu, üniversiteye girdikten sonra her ay 500 dolar maaş aldığını belirten Gültepe, Sinop, Samsun, Trabzon, Ordu, Giresun, Gümüşhane, Bayburt ile Amasya'nın Merzifon ilçesi ve Sivas'ın

²⁸ Atina'da Pontus Planı, (Taki Berbarakis), 22 Kasım 2005, Milliyet; <http://www.milliyet.com.tr/2005/11/22/dunya/dun02.html>

²⁹ Dokuz İlimizde Pontus Devleti Kurma Hayali, 16.10.2002, Hürriyet

Su ehri ilçesini kapsayan bölgede sözde Rum Pontus Devleti'ni kurmak için eğitim aldığını kabul etti.³⁰ Gültepe ifadesinde ayrıca, kurulması planlanan devlete başkent olarak, sahip olduğu maden rezervlerinin fazlalığı nedeniyle ‘‘Argeopolis’’ adını verdikleri Gümüşhane'nin seçildiğini açıkladı.³¹ Bahsedilen bu olaya ilişkin olarak Abdullah  calan'ın Yunanistan'dan Kenya'ya ka ırılmasında görev alan ve Trabzon'dan Pontuslu yapılmak üzere Atina'ya götürülen gençlerle ilgilenen istihbarat elemanı Savvas Kalenderis'in aslında Ortodoks Türk olduğu iddiası³² da ilginçtir. Kalenderis'in Kalender anlamına gelmesinden hareketle ileri sürülen iddianın doğru olması ihtimali dahi üzerinde çalışılması gereken yeni bir başlık anlamına gelir. İstihbarat elemanlarının kullandıkları isimleri genellikle gerçek değildir ancak böylesi bir görevde yani gizli Ortodoksları bulma faaliyetinde tercih edilen isim olması da dikkat çekicidir.

Yunan Gizli Servisi EYP İstihbarat ı Binba ı Savvas Kalenderides Kenya yolunda  calan ile birlikte.

Gültepe olayı  zerine Pontus devleti kurulması çalışmalarının, Fransa'nın Marsilya kentindeki Yunanlı i adamı Konstantinos Konstantinidis ile Profesör Doktor Yorgo Adreadis'in finanse ettiği de ortaya çıkmıştı. 2002 yılında Yunanistan'da 8 Türkiye vatandaşının daha bu amaçla eğitildiği de kayıtlara geçmiştir.³³ Aynı dönemde Türk emniyet güçleri, Yunanistan'da, Trabzon'da bulunan Sümela Manastırı'nın aynısının inşa edildiğine, bazı caddelerle sokaklara Trabzon ve  aykara isimlerinin verildiğine dikkat çekmekteydi. Y re isimleri genelde g  le taşınır yani o bölgeden gelenler geldikleri yerin adını yeni yerleştikleri yerde kullanırlar ve zamanla bu isim oturur, genel kabul görür. Ancak burada bahsedilen durumda 2000'lerden sonra bazı sokaklara yeni isimlendirme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla ‘‘algı operasyonu’’nun bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

³⁰ İstanbul'da Pontus Operasyonu, 15.10.2002, Radikal

³¹ Dokuz İlimizde Pontus Devleti Kurma Hayali, 16.10.2002, Hürriyet

³² Necdet Sevinç, *Yunan Propagandası ve Gerçek: Pontus Meselesi*, İleri Dergisi, Sayı 20, 2004

³³ Dokuz İlimizde Pontus Devleti Kurma Hayali, 16.10.2002, Hürriyet

Savvas Kalenderis ismine Türkiye'den aranarak bulunan ve Yunanistan'a götürülen "Pontuslular" dışında Vahit Tursun³⁴ gibi kendi köklerini arama macerası ile Yunanistan'a ulaştığını ifade eden isimlerin hikâyelerinde de rastlıyoruz. Tursun'un hikayesi, Karadeniz'de bulunarak kökleri hatırlatılan Gültepe ve diğerlerinden farklı olarak Yunanlarca dahi engellenmesine rağmen büyük bir inançla Pontusluluğunu koruyan bir gizli Pontuslu tiplmesi yaratmaktadır. Vahit Tursun'un anlatılarından çıkan temel mesaj, Doğu Karadeniz'de atalarını, köklerini, soydaşlarını merak eden, araştıran ve Türk olmadığını bilen kişiler olduğu; bu kişilerin Yunanistan'dan talep ya da yardım gelmeksizin kendi çabalarıyla buradaki soydaşları ile kucaklaşma özlemi duyduğudur. Tursun'un anlatıları, köklerini arama konusunda Yunan makamlarından başlangıçta yardım alabildiği, kendisinin de yılmadan Pontus derneklerinden insanlar tanımaya çalışarak, Yunanca ve Pontusça öğrenme çabası göstererek zoru başardığı yönündedir. Yardım alabildiği insanlar arasında Savvas Kalenderis ve ilginçtir ki dönemin Dışişleri Bakanı Samaras bulunmaktadır. Başlarda Türkiye'den getirilecek gençleri belirlemede fikri alınmaktadır, bu kişilerin oturum izinlerini o halletmektedir ve kendi küçük imparatorluğunu kurmuş gibi hissetmektedir. Ne var ki bir süre sonra beklentileri karşılanmaz, Kalenderis telefonlarına yanıt vermemeye başlar, kendi oturum iznini almada dahi sorunlar yaşar. Anlatılarından anlaşılan Yunanistan'da kalmaya karar vermesinden ve belki kontrol edilememesinden ötürü gerek Kalenderis gerek diğer Pontuslu arkadaşları gerek Pontus dernekleri tarafından dikkate alınmaz olur, yalnızlaşır. Büyük hayal kırıklığı yaşar. Yazdığı mektupta Fethi Gültepe'nin de halen oturum izni alamadığını belirtmektedir. Vahit Tursun, büyük bir hayal kırıklığıyla yazdığı mektubundan³⁵ işleyişin bir kısmına anlamak mümkündür:

³⁴ Vahit Tursun, 1989'da 23 yaşında Yunanistan'a gittiğini anlatmaktadır. Halen Romeyika isimli internet sitenin yöneticiliğini yapmaktadır. "A Pontic Greek village slowly dies" başlıklı makalesi buradaki yayınlarından birine örnek olarak gösterilebilir.

³⁵ Vahit Tursun mektup, Mayıs 2009, <http://mavropouloskostas.wordpress.com> Yunanca'dan tercümesini Yeliz Karadaş yapmıştır.

“Yunanca konuşan Pontusluların sırtından politika yapan Pontusluların başkalarını bulmaları gerekiyordu.../ Bir gün Pontus’tan bazı çocukların geldiğini ve burada üniversitelerde okumaya başladıklarını duydum. Zamanında birlikte çok vakit geçirdiğim insanlar getirmişlerdi bu çocukları Türkiye’den. O zamana kadar Pontus’a gidecekleri zaman bana haber veriyor, kimlerle görüşebileceklerini soruyorlardı. Birdenbire Pontus’tan insanlar getirmeye başlıyorlar ve ben bunu aylar sonra öğreniyordum. Büyük ihtimalle bu çocuklarla temasa geçmemi istemediler. Belki de burada bazı şeylerin yolunda gitmediğini söylememden korkuyorlardı. Onları daha kolay kullansınlar, kimse karşı çıkmadan Hıristiyan yapabilsinler diye. Böylece burada bazılarının sürekli olarak dile getirdiği gizli Hıristiyanlar meselesine ilişkin çalışmalarını haklı çıkartmak istiyorlardı. Benimle böyle birşey yapılmazdı...”

“Oturma iznim olmadığı için polislerden gizli yaşamaya çalışıyordum. Trafik polisi görünce titriyordum çünkü ehliyetim yoktu... / İnşaat ustası olmama, vergi ödememe, ERT kanalıyla sözleşmem olmasına ve İKA’ya kayıtlı olmama rağmen ülkede yasadışı bir şekilde bulunuyor ve her an tutuklanma ve sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyordum. Yıllardır içinde bulunduğum bu durum kendimi eve kapatmama, rahat rahat dışarı çıkıp özgürce dolaşmamı ve ailem için gerektiği gibi para kazanmama engel oluyordu./ Eve kapanmış bir halde fareler gibi gizli yaşadığım için istediğim her şeye ayıracak bol vaktim vardı. Böylece bilgisayar öğrenmeye başladım. İnterneti kullanmaya başladım. Vatanımdakileri tarihimiz hakkında bilgilendirmek için internetten faydalanmaya başladım. Oturup kendi dilimizde latin harfleriyle bir internet sayfası hazırladım. Tarihi olmadığı halde tarih hakkında bir şeyler de yazmaya başladım..../Farkında olmaksızın, burada Yunanistan’da hiç kimsenin bilmediği bir savaşın içinde buldum kendimi./ Ben İnternet aracılığıyla mücadelede devam ederken www.sumela.org adlı sayfama yazılar yazıyordum. Ancak en büyük savaş, 15.000 üyesi olan ve çoğunluğunu Karadenizlilerin oluşturduğu www.karalahana.com adlı sitede devam ediyordu.../Her gün sayfalar dolusu yazıyordum. Neredeyse işimi de bırakmıştım. Ne yazacağımı düşünüp duruyordum.”

Yunan İstihbarat Örgütü EYP üyesi Savvas Kalenderidis, verdiği bir röportajda³⁶ 1997’de dönemin Yunan Dışişleri Bakanı Theodoros Pangalos’un Yunan üniversitelerinde okumak isteyen Trabzon köylerinden gençlerin taleplerini destekleme kararı aldığını; amacın Karadenizli çocukların Yunan dilini öğrenmeleri, Yunan üniversitelerinde okumaları, sonra da kökenlerini ve kültürlerini araştırmaları olarak belirlendiğini söylemiştir. Öcalan skandalından sonra Pangalos’un yerine Dışişleri Bakanı olan Yorgos Papandreu’nun (sonradan başbakan da olmuştur) programdan vazgeçtiğini ifade etmiştir. Bu açıklama, ilginin birden kesilmesinden şikayet eden Vahit Turan’ın ifadeleriyle de örtüşür görünmektedir.

Aslında Yunan istihbaratı tarafından kullanılan “Pontuslu gençlerin” Yunanistan’da da tam manasıyla kendi kimliklerini bulamadıkları, genellikle diğerlerini çekmek için kullanıldıkları ve sonra kaderlerine terk edildikleri görülmektedir. Yunan çevrelerin özellikle “Gizli Hıristiyan” aradıkları ve buna örnek teşkil edecek gençler yaratmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bugün de pasaport, iş vaadiyle insanlar Yunanistan’a götürülmektedir.

2.2. Pontusçuluğun Kültürel Alt Yapı Çalışmaları

³⁶ Turquie Diplomatique, S. 24, 15 Ocak-15 Şubat 2011.

Türkiye'deki 300 bin kişiyi Pontuslu olduğuna ikna etmenin yöntemlerinden biri, onlarla birebir temas kurmaya gerek kalmadan duygularını hedef almaktır. Yorgos Andreadis³⁷ isimli Yunanistan doğumlu bir yazarın Karadeniz'deki köklerini arayışını anlattığı kitapların Türkçe'ye çevrilmesi de, bu girişim çerçevesinde değerlendirilebilir. Andreadis'in yaklaşık 40 sene bölgede saha araştırmaları yaptığı ifade edilmektedir. 1960-1998 arasında bölgeye 52 kez geldiğini söylemektedir. Kendi içinde tutarsızlıklar taşıyan iddialarıyla Doğu Karadeniz'in aslen Rum toprağı olduğu ve Kurtuluş Savaşı döneminde bir katliam yapıldığını anlatmak dışında bu kitapların aslında Türkiye vatandaşlarını Pontuslu oldukları konusunda ikna etmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır. Yazar, Trabzon'a vardığında kendisiyle Pontusça (Rumca) konuşmak isteyen insanlardan bahseder, verdiği izlenim Trabzon'da "neden Rumca konuştuğunu bilmeyen insanlar bulunduğu" ve bir grubun da tepkilerden çekindiği için kimliğini gizlemekte olduğu şeklindedir. Çalışmalarda hedef alınan grup ise "kimliğini gizleyenler" değil Rumca'dan bazı kelimeler bilen insanlardır. Amaç, kitaptaki gibi Rumca kelimeler bilen insanların kendi kimlik algılarını sorgulaması, geçmişlerinden şüphe duymasının sağlanmasıdır. Andreadis, kitaplarında, kanıtlanabilir doğrular yerine genellemeler yapma, basit nedenleştirme, bölge insanları üzerinden örnekler gösterme, dil ve din gibi simgeler kullanma, seçtiği vakıaları bunlar işaret ettiği sonuca götürmese dahi "örnek olay" olarak gösterme, ilgisiz değerlerle ilişkilendirme, verileri abartma/çarpıtma, kutuplaşma ve dost-düşman yaratma gibi propaganda taktikleri kullanmaktadır.

Andreadis, "Gizli Din Taşıyanlar" (1999) isimli kitabında Gümüşhane-Trabzon sınırındaki "Kromni"den Lozan mübadelesi ile Yunanistan'a gelen babaannesinin hikayesiyle birlikte evlerin altındaki gizli ibadet yerlerini, bazı Hıristiyanların 1650'lerde salt madenlerde çalışmak için –maden yöneticileri Müslümanlardan seçtikleri için- Müslüman kimliğine büründüklerini, 200 yıl sonra madenler kapatılıp askere gitme zorunluluğu da ortaya çıkınca bu kez askere gitmemek için Hıristiyan olduklarını açıkladıklarını, mollalar ve imamlar arasında bile gizli Hıristiyan olduğunu anlatmaktadır. (Dönemin İngiliz Konsolosu, merkeze yazdığı mektuplarda bu kişilerin askerlikten kaçmak isteyen fırsatçılar olduklarını yazdığı da not edilmiştir. Yazar da inananların iki yüzlülüğüne ve fırsat avcılığına vurgu yapar.) Aslında Pontos'taki Evim'de de aynı hikaye karşımıza çıkıyor. Burada babaanesi evlenince Rusların hakimiyetindeki Batum'a yerleşmiştir, Yunanistan'a gelişi de 1930'da Batum'dan olmuştur. Yani mübadele ile ilgisi bulunmamaktadır. Andreadis babaanesi Afroditi'nin anılarıyla birlikte esasen Hıristiyanların dinlerini gizlediklerini, herkesin biri Müslüman diğeri Hıristiyan iki adı olduğu, ergenliğe dek çocuklara bu bilgilerin verilmediği anlatılmaktadır. Bu arada Andreadis'in babaanesi ve ailesinin 1867'de Hıristiyan olduklarını açıklayanlardan olduğu da belirtiliyor. Anılar arasında Müslümanlara kendi aralarında "köpek" dedikleri, yine Ortodoks kimliğini gizleyen arabulucu kadının "Amazon" olarak tanımlandığı, gizli Hıristiyanlarla ilgili hikayeler anlatırken "ahlakçı" bir toplum oldukları vurgusu gibi ayrıntılar da yer almaktadır. Yazar babaanesi ve ailesinin diğer fertleri ile birlikte Yunan hükümetinin kendilerini yerleştirdikleri Kalamaria'daki KK01 adlı sokaktaki barakalarda yaşamaktadır ve babaannesinin anlattığı gerek Türkiye'de gerek Batum'da bıraktıkları evlerine özlem duymaktadır. Ancak Batum'daki evler, Stalin'in Gürcistan'daki hakimiyeti ve tüm malların devletleştirilmesi sonucu elden çıktığı için artık halkın malı olan bu evleri bir daha geri alamayacağını kabullenmiştir...

---

³⁷ 1936'da Selanik'te mülteci kampında doğan Andreadis, 2015 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Uluslararası nakliye işiyle uğraşıyordu. Yorgos Andreadis'in Türkiye'ye girişi 1998'de yasaklanmıştır. Burada bahsi geçen tüm kitapları Ragıp Zarakoğlu'nun sahibi olduğu Belge Yayınları'ndan çıkarılmıştır.

“Pontos’taki Evim” isimli kitabında Yorgos Andreadis, Trabzon’da etrafını saran çocuklarla yaşadıklarını şöyle anlatıyor: “Çok geçmeden etrafım kalabalıklaştı, gelenler benimle Pontosca konuşuyordu; kulaklarıma inanamıyordum. Gezimde biraz Pontosca bilen yaşlılarla karşılaşmayı umuyordum elbette. Topraklarından kopartılmalarının üzerinden kırk yıl geçmişti, Trabzon’un içinde Pontosca konuşan çocuklarla karşılaşacağımı kim tahayyül edebilirdi?”³⁸ Kendisi de Türkçe bilen yazarın Gümüşhane’nin Yağlıdere köyü sınırları içerisinde bulunan “Kromni Vadisi”ne (Krom) gerçekleştirdiği seyahatten aktardıkları arasında yer alan “İlk gece her yerde olduğu gibi bütün köylüler toplandı... Kemeñeci de geldi, maniler birbirini izliyordu. Şaşırtıcı olan doğallıkla söyledikleri Pontosca şarkı sözleriydi.” şeklindeki ifadeler de bahsettiğimiz algı yaratım ve yönlendirme amaçlı yaklaşıma bir örnek oluşturmaktadır. Andreadis, üzerinde bulunduğu toprakların aidiyetini, anlattığı hikayeler içine serpiştirdiği “Orada, Pontos’ta ve Trabzon’da üç bin yılı aşkın bir zaman içinde, doksanın üstünde neslin kemiklerini bıraktığının bilincine vardım.” gibi ifadelerle; Karadeniz’deki mevcut kültürün aslında Pontus kültürü olduğunu Zigana’daki lokantalarda “Pontus’un geleneksel sütlü yemek ve tatlılarının zevkine vardım”³⁹ gibi ifadelerle dile getirmektedir.

Yorgos Andreadis’in Karadeniz’de 1916-24 tarihleri arasında yaşananları anlattığı 22 adet kitabı bulunur bunların bir kısmı İngilizce, Kürtçe, Almanca, Rusça, Türkçe ve Çince’ye çevrildi. Neden Kardeşim Hüsnü (1992); Pontus’un Yitik Kızı Tamama (1997); Tolika “Bacıkam Al Beni” (1999); Gizli Din Taşıyanlar (1999); Temel Garip/Todoron (1998) gibi kitapları da Türkçe’ye çevrilenler arasındadır.

Tolika’da, Kirya Sofia isimli yaşlı bir kadının 8 yaş anılarına dayanarak anlattıkları üzerinden Yizigöl’deki köylerini askerinin baskısından korkan ailenin önce Samsun’a sonra Bafra’ya gitmesi ve 4 yaşındaki kız kardeşi Tolika’nın ayak bağı olduğu için önce babası tarafından – sonra bulunuyor- ardından da arabacı tarafından yola bırakılmasının yaşlı kadında yarattığı ıstırap anlatılıyor. Kitapta Kirya Sofia’nın erkek kardeşlerinin askerden kaçtığı, birinin dağa çıktığı, sonra Rusya’ya kaçtığı da anlatılıyor. Esasen Tolika’nın hikayesi kendi de küçük hacimli olan kitabın içinde kısa bir bölüm olarak yer alıyor. Geri kalan bölümde bölgenin coğrafyası, tarihi, Kirya Sofia’nın anlattığı döneme ilişkin arka plan olaylar, duyular üzerinden diğer köylerde ve yörelerde yaşanan trajediler yer alıyor. (Ailenin yaşadığı köyde katliam olmamıştır) Burada olayların kötüleşmesinde Kosova’dan gelen Müslümanların bölgeye yerleşmesinin milat olarak verilmesi dikkat çekicidir. (Aslında onlar da gönüllü gelmemiş, kaçmak zorunda kalmış insanlardı ama bu tür bir empati kitapta yapılmamaktadır) Ancak Rumeliden gelenlerle yaşanan bir anlaşmazlık olup olmadığına dair hiçbir ayrıntı kitapta yer almaz. Bu kitaptaki aile ve çevresi, diğer kitaplardakilerle aynı dönemde yaşamalarına rağmen dinlerini gizlemeden Hristiyan olarak yaşamaktadır. Kitapta Hristiyanların silahlandığı, çetecilik faaliyetleriyle Osmanlı askerlerini yavaşlattıkları, Ruslara destek verdikleri ve irtibat içinde oldukları da yer almaktadır. Ama çeteciler “kahraman yiğitler”; Rus işgali altındaki bölgeler “cennet gibi” betimlenmektedir. Piç Vasil (dinsiz olduğu için Piç denilirmiş) lakaplı bir çete liderinin Mustafa Kemal Atatürk’le karşılaşması anlatısına da yer verilir. Buna göre Mustafa Kemal onu durdurup “Kim oluyorsun da çarşı içerisinde silahlı dolaşıyorsun” der ve ardından tokat atarak “Size minare dibinde salyangoz satmanın ne demek olduğunu gösteririm.” Der, “devril gözümün önünden” diyerek onu kovar. Piç Vasil oradan ayrılır. Burada yazar Piç Vasil’in hemen oracıkta Atatürk’ü öldürmesi ve tarihin akışının değişmesi ihtimalini hayal ederek bölümü tamamlar.

³⁸ Yorgos Andreadis, *Pontos’taki Evim*, Belge Yayınları, Ocak 2007, İstanbul, s. 64

³⁹ Yorgos Andreadis, *Pontos’taki Evim*, Belge Yayınları, Ocak 2007, İstanbul, s. 100

Dolayısıyla kitap kahramanı ve esas anlatıcı ile ilgisi bulunmayan pek çok mesaj abartılı anlatımla kaybolan küçük kızın hikayesi içine yerleştirilmiştir.

Yorgo Andreadis, mübadele sırasında yatalak nenesi Kereki ile bölgede kalan ve onun ölümünden sonra da Türkler tarafından sahiplenilerek bugüne kadar hayatta kalan Todoron isimli bir Rum çocuğunun hikayesini de Temel Garip/Todoron'da (1998) anlatır. 1995'te içerisinde Rum din adamlarının da bulunduğu bir kabile ile Trabzon'a gelerek bu şahsı bulmuştur ancak gerçek kimliğine dair anlattıklarına rağmen ilgi görmemiş, hayal kırıklığına uğramıştır. (Kitapta Sümela Meryem Ana Manastırı Başpapazı peder Pavlos ile geldiği söyler ama müze niteliğinde olan Sümela için böyle bir yetkilendirme yoktur.)

Pontus'un Yitik Kızı Tamama (1997) kitabı, Tirebolu'ya bağlı Espiye köyünden İç Anadolu'ya göçen Papaz'ın kızı Tamama'nın hikayesi etrafında yine toprakların Pontusluluğu teması işlenmektedir. Kitap, 1992'de Abdi İpekçi Türk- Yunan Dostluk ve Barış Ödülü'ne layık görüldü. Kitaptan esinlenilerek Evangelischer Entwicklungsdienst-Alman Protestan Kiliseler Birliği desteğiyle Türk-Yunan-Alman-Fransız yapımı "Bulutları Beklerken"⁴⁰ isimli film de çekilmiş, 2004'te gösterime sunulmuştur.

⁴⁰ Bulutları Beklerken. Yönetmen: Yeşim Ustaoglu, Senaryo: Yeşim Ustaoglu-Petros Markaris Görüntü Yönetmeni: Jacek Petrycki, Müzik: Michael Galasso Yapım 2004, Türkiye / Yunanistan / Fransa, 92 dk. Oyuncular: Rüçhan Çalışkur (Ayşe/ Eleni), Rıdvan Yağcı (Mehmet), İsmail Baysan (Cengiz) , Dimitris Kamberidis (Tanasis), Feride Karaman (Feride), Suna Selen (Selma), Oktar Durukan (Muharrem), Jannis Georgiadis (Nikos), Irene Tachmatzidou (Zoe), Demoklia Mustakidou (Demoklia), Fatma Parlagi (Fatma)
Filmin konusu: I. Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı ordusu Karadeniz'deki Rum köylerini boşaltmaya başlamıştır. Evlerini terk etmek zorunda kalan aileler yollara düşerek Güney'e doğru ilerlemeye başlarlar. Ayşe ve ailesi de böyle bir yolculuğa çıkmıştır. Ayşe (Eleni), ailesinin bir kısmını geride bırakarak küçük kardeşi ile Mersin'e varır. Burada bir Türk ailesi tarafından evlat edinilir. Yeni ailesi ile beraber artık yeni bir de ablası vardır: Selma... Selma'yla aralarında çok güçlü bir bağ oluşan Ayşe, kardeşi Niko'nun gitmesine bile ses

---

çıkarmaz. Hayatını adadığı Selma vefat edince, yalnız kalan Ayşe, geçmişi ile yüzleşmeye başlar. O'nun bu trajik öyküsünün en yakın dinleyicisi Mehmet adındaki bir çocuktur. Mehmet farkında olmadan sırlarla dolu bu hayatın gizemlerini çözmeye başlayacaktır. Niko'nun hâlâ yaşayıp yaşamadığı, kendisini affedip affetmeyeceği düşünceleri arasında kalan Ayşe, yıllar öncesinin pişmanlıklarıyla içsel bir hesaplaşmaya girer.

www.beyazperde.com/film/2292

KİTAP

NEDEN KARDEŞİM HÜSNÜ? (Yorgo Andreadis - Belge Yayınları)

"Bugün, bütün arkadaşlarının ve akrabalarının önünde, mezarının üstünde hayalini gerçekleştireceğime ve mücadelemi devam ettireceğime yemin ediyorum. İnşallah, ulu tanrı, Türkiye ve Yunanistan'da başkalarını da aydınlatın ve hayalin hakikat olsun, bundan sonra, senin bu hayale olan imanından kuvvet sağlayarak, beraber başladığımız mücadeleye tek başıma dahi olsam devam edeceğim. Buna inananlar bizimle beraber gelsin.

Boztepe'den, Hüsnü bizim aziz ilahımız olacak.
Nur içinde yat sevgili Hüsnü!!"
Trabzon Şubat 9, 1987, Yorgo Andreadis.

Bu alını Yorgo Andreadis'in Hüsnü'nün ölümünün elfinci nda yapılan mevlidü'lüki konuşmasından alınmıştır.
Hüsnü Tonya'lıdır, Yorgo Andreadis de Tonya'lıdır. Hüsnü Anadolu'da Yorgo ise Yunanistan'da yaşamaktadır. İki kültürün iki insanı birbirinden koparılmıştır.

Fakat bu iki insanın ortak kültürü ortaya çıkartma çabaları, yürüttükleri araştırmalar hem Yunanistan'da ki ne... de Anadolu'daki Pontoslularca saygı ile karşılanıyordu. Bu saygı aynı zamanda karşılıklı sevgiyi de beraberinde getirmişti.

Ve bir gün, Hüsnü Büyükçekmece'deki bir Pontos Klübü'nde, yılbaşı gecesi saat 10'da Of'lu Mehmet Hacıbektaşoğlu tarafından vurularak öldürüldü.

Katil hapistedir fakat öldürüleceğinden korkar çünkü bütün Tonya ona düşmandır. Katilin hayatta olmasından dolayı üzüntü duyan Tonya'lılar bir gün onun ölü bulunduğundan duyulması üzerine sevince boğulurlar. Hüsnü Tonya'da işte bu derece sevilme idi.

Yorgo Andreadis'in kaleme aldığı bu kitap gerçek olayları aktarmaktadır. Hüsnü Paşaoğlu'nun mezarı şu anda Boztepe'de bulunmaktadır. Şu anda iki ayrı toprak parçasında yaşayan aynı kültürün insanları birbirleriyle karşılaştıklarında sordukları "biz mi onlardanız, yoksa onlar mı bizden?" sorusu bir çok şeyi de özletmeye yetecektir.

OKU OKUT!

KARADENİZ MOZAIK halkarı imha ve inkar politikalarıyla bir halklar bapishanesi haline getirilmiş olan Anadolu'yu, halkların özgürce ve kardeşçe yaşadıkları halklar cennetine çevirmek adına atılmış bir adımdır.

KARADENİZ MOZAIK'ı okuduktan sonra çevrende akrabalarına, arkadaşlarına okut. Bu yolda atılan adımlara bir adım da sen ekle!

OKU OKUT!

KARADENİZ MOZAIK

YASASIN HALKLARIN BAĞIMSIZLIĞINI ÖZGÜRLÜĞÜ
YIL:1 SAYI:5 EYLÜL 1997

İNSAN OLMAK VE KARDEŞLİK ÜZERİNE

Kimliğimizi sahiplenmeye, kendimizi tanımaya başladıkça, yıllardır bizleri kendimiz olmaktan çıkartan kemalizmin gülü' insan yaşantısındaki derin izlerini de daha net görme, başladık. Ben Lazım, Çerkezim ... dediğimizde çoğu zaman karşımızda "sen milliyetçilik yapıyorsun" yaygarasını buluyoruz. Milliyetçilik yapıyorsun diyenler ise insan olmanın, insanlığın arkasına sığınıyor. Diyorlar ki "ne önemi var senin Laz olmanın, benim Rum olmamın, sonuçta hepimiz insanız işte. Kardeş kardeş yaşıyoruz. Ben sınırların kalkmasından yanayım, dünya vatandaşım..." Bu söylenciler ne kadar kulağa hoş geliyor değil mi?

Tuhafur ki bir Almanın ben Alman deddiğinde kimsenin ona sen milliyetçilik yapıyorsun dediğine şahit olmamışızdır. Ama Anadolu halklarının kimliğine sahip çıkınası bu topraklarda yaşayan bazıları için milliyetçilik olarak görülüyor. İşte asıl milliyetçilik tam da budur. Bizlerin kimliklerinin ve bu kimliği sahiplenmenin bir önemi yok ise o zaman hep birlikte Türk olalım deniyor aslında. Nasıl olsa TC hepimize bir kimlik vermiş ve hepimizi "Türk" yapmış. Lazı, Çerkezi, Arapı, Ermenisi ... bütün Anadolu halkları zorla Türkleştirilmiş ve bunun bir önemi yok. O halde önemi yok ise "Ne Mutlu Türküm diyene" sözünün doğruluğuna inanmamızı, aşığılanmaya ve kendimizi inkara olur vermemizi öneriyor bize milliyetçilik yapıyorsun diyenler. Hem de insanlık adına. Madem hepimiz insanız bu aşığılanma, bu imha ve inkar niye? İnsan olmanın erdemine inanan bir kişi bu sorulara doğru yanıt bulmalı ve taraf olmalıdır.

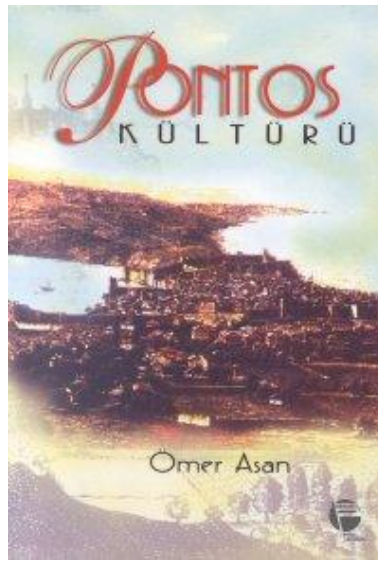
Örneğin bir Topal Osman için Laz olmanın bir önemi yoktur. Ki devletin yanında saf tutmuş ve egemen sınıf adına halkları kırmıştır. İnsan olmaktan çıkmıştır. Haindir. Halkın hainidir. Lazlıkla alakası yoktur. Aynı şekilde TC devletin, egemen sınıfın yöneticileri, üyeleri ve burjuvalar için kimliğin bir önemi yoktur. Onlar sömürü cennetinin meyvalarını yemek için yaşıyorlar ve yaşamları her gün bizim ölmemiz anlamına geliyor. Ancak onlar için halkların Türkleştirilmesinin önemi olmadığını söylemek yanlış olur ki, varlıklarının yegane temeli budur. Yıllarca Türklük adına bizden kemer sıkamamızı istedikler, Türklük adına, vatanın bölünmez bütünlüğü adına savaşa sürdüler, sürüyorlar. Türkleştirme, işçilerin, emekçilerin, halkların esir hale getirilmesi demektir. Yıllardır burjuvazi bununla bizleri yönetmektedir. O halde kimliğimize sahip çıkmak ve bunu ifade etmek önemlidir. İnsanın kendini tanıması, özgürlüğüne kusacası insanlaşması için zorunludur. Hepimizin insan olduğumuzu söyleyip, kimliğe sahip çıkmanın önemsiz olduğunu ve milliyetçilik olduğunu söyleyenler modern devşirmecilerdir.

Kardeş kardeş yaşadığımız da burjuva yalanıdır. Kardeşler birbirlerini tanıdıklarında ancak kardeş olabilirler. Bu topraklarda onlarca halk yaşıyor. Ve halklar kimliklerini özgürce ifade edip, geliştiremiyorlar. Varlıkları inkar ediliyor. Kardeşlik bunun neresinde? Gerçekten kardeşlikten bahsedene birisi bunun

Devamı 6. sayfada

Pontus'u Türkiye'den anlatan isimlerden biri de Ömer Asan'dır. Ömer Asan da, 1994'te Milliyet Gazetesi köşe yazısı dalında Abdi İpekçi Barış ve Dostluk ödülü almıştır. "Pontus Kültürü" (1996) Andreadis'in eserleri gibi Belge Yayınları tarafından yayımlanmıştır; "Trabzon Rumcası" üzerine eğilmiştir. Bir dönem kitabı aslında Yorgo Andreadis'in yazdığı

iddia edilmiş⁴¹ ancak bu iddia boyutunda kalmıştır. Kitabı 2002’de 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası’nın 8. maddesi uyarınca, 'bölücülük' yapıldığı hükmüyle İstanbul DGM tarafından toplatılmış; toplatılma kararı daha sonra kaldırılmasına rağmen Asan AİHM’e gitmiş ve 2007’de Türkiye AİHM yargılamasında ifade özgürlüğü ihlali nedeniyle tazminata mahkum edilmiştir. Ömer Asan, “Kardeş Nereye, Bir Ayrılık Öyküsü” (Που πας, αδελφε; μια ιστορία αποχωρισμού) adlı bir belgesel hazırlamıştır. Belgeselde, Selanik ve Drama illerinden Ordu’ya; Karadeniz’den de Yunanistan’a giden göçmenlerin ikinci ve üçüncü kuşaklarının hikayesi anlatılmaktadır.⁴² Pontus’a ilişkin olarak hazırlanan belgesellerden biri de “Argonotların Ayak İzleri” (Τα Χνάρια των Αργοναυτών) adını taşımaktadır. Belgeselin fragmanında “Aynı dili konuşuyoruz, aynı dansları ediyoruz. Pontus’a gittiğimiz her defasında kardeşlerimizi yeniden bulmuş gibi hissediyoruz. Pontus hala yaşıyor” ifadeleri kullanılmaktadır. Belgeselin ilk gösterimi 22 Aralık 2010 tarihinde Selanik’te gerçekleştirilmiştir.⁴³

Ömer Asan 2008’de verdiği bir röportajdaki⁴⁴ “İşin aslı şu; Türkiye’de kendini Pontuslu olarak tanımlayan bir etnik grup veya kitle yok. Pontus adı altında Çerkez, Abhaz, Laz, Gürcü, Boşnak adlandırmaları gibi etnolojik sınıflandırmaya uygun bir topluluk da yok. Çünkü bu tip tanımlamaları sahiplenebilecek bir tarih, köken, kültür bilinci Pontus adı altında bugüne kadar hiç olmadı. Bunun nedeni Pontos’un bir coğrafi ad (Doğu Karadeniz) olmasının yanı sıra, tarihin hiçbir döneminde bu coğrafyada “Pontuslu” tanımına uygun homojen bir etnik çoğunluğun bulunmamasıdır.../ Trabzon Rumca’sı, bugüne kadar herhangi bir etnik köken bilinci yaratmamış.” ifadeleri de dikkat çekicidir. Makul görünen bu açıklamasına rağmen

⁴¹ “Gerçekten Açık Öğretim İş İdaresi’nden mezun olan ve Hulki Cevizoğlu’nun yönettiği Cevizkabuğu programındaki tartışmalarda kitaptaki tezleri hemen hiç savunamayan, hatta bu yüzden programı terk etmek zorunda kalan Ömer Asan; tarih, antropoloji ve filoloji uzmanlığı gerektiren bu kitabı yazacak bilgi birikimine ve kavrayış gücüne sâhip olduğunu kanıtlayamadı.” Bkz. Ali Rıza Bayzan, *Soykırım Teslisi -Ermenilerden sonra Rum/Pontus ve Süryani/Nasturi Soykırım Söylemleri -*, 2023 Dergisi, Ağustos 2006

⁴² Ömer Asan röportaj, 10 Aralık 2010,

<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=1&artId=372458&dt=10/12/2010>, akt. Yeliz Karadaş, Yunanistan’ın “Pontus” Sevdası, 21 Yüzyıl Dergisi, S. 25, Ocak 2011.

⁴³ Argonotların Ayak İzleri (Τα Χνάρια των Αργοναυτών) adlı belgeselin tanıtım fragmanı,

<http://www.youtube.com/watch?v=WWnZMZUdopY>, akt. Yeliz Karadaş, age

⁴⁴ <http://alimustafa.blogcu.com/arastirmaci-yazar-omer-asan-la-soylesi-ali-mustafa/3472160>

Pontus Kültürü isimli kitabında bölge kültürünü Yunan kültürü ile ilişkilendirme çabası görülmektedir.

Roman tarzında yazılan kitaplar ise okuyan her insanın gözlerini dolduracak türden acı bir olaya yer vermektedir ancak aslında bu kısım eserin çok küçük bir kısmında yer almakta kitap bu acıyı kullanarak asıl vermek istediği mesajlara ağırlık vermektedir. Edebi açıdan güçlü olduğu için değil ama kullanılan acı çok anlaşılır olduğu için etki yaratmaktadır. Bu, acı olarak açılan yürek ve beyni bir tarla gibi Pontuslulukla ilgili fikirleri ekmek için kullanma yöntemidir. Bu nedenle acıların paylaşımı amacıyla değil propaganda faaliyeti olarak yazılmış görünümündedir. Zira verilen bilgiler tarihi gerçeklerle örtüşmemekte, herhangi bir kaynak da karşılığı bulunmamakta ve objektiflik kriterini taşımamaktadır. İşin aslı “roman”, “hikaye” sınıfında olması bilimsel bilgiye gerek olmaksızın yazma imkanı tanır ancak o zaman iddiaların da genel doğruluk içerir kesin bilgi gibi verilmemesi icap etmektedir.

Burada örnek olması için ele aldıklarımız dışında da mübadele, göç hikayeleri üzerinden yazılan hikaye, roman; çekilen belgesel ve filmler bulunmaktadır. Bunların büyük kısmında propaganda yöntemlerinin kullanıldığı, bölgenin Helen’e aitliğinin vurgulandığı görülmektedir. Yörenin müziklerinin derlenmesi, horon ve kemençe üzerinden yapılan faaliyetler de yine kültürel alt yapı faaliyetleri kapsamında görülebilir. Burada ayırt edici husus, müzik, müzik aleti ve dansın başka bir etnik kimliğin varlığına kanıt olarak sunulması ve bu şekilde Pontusçuluk faaliyetlerinin parçası haline getirilmesidir.

2.3. Dernek ve Federasyonlar

Yunanistan’da ve dünyanın çeşitli bölgelerinde kurulmuş 176 Pontus derneği ve federasyon bulunmaktadır.⁴⁵ Bu dernek ve federasyonların faaliyetleri hem kendi üyelerinin Pontus kimliğinin korunması, genç nesilde milli bilincin oluşturulması amacına hem de dünya kamuoyunda “Pontus Soykırımı” hakkında bilinç oluşturma amacına hizmet etmektedir. Nitekim dernek tüzüklerinde de amaçları Pontus kültürünü, dansını, müziğini yaşatmak; “Pontus Soykırımının” tanınmasını sağlayacak çalışmalar yapmak olarak belirlenmiştir. Her yıl 19 Mayıs’ta konferanslar, sergiler, yürüyüşlerle anma etkinlikleri ve ölenlerin anısına ayinler düzenlerler. Bu tarz ritüellerin grupları birbirine bağlama hedefine hizmet ettiğini, dolayısıyla Pontus kimliğini pekiştirdiğini de vurgulamak gerekir.

Örneğin Almanya Pontus Dernekleri Federasyonu, her yıl 1500 çocuğun katılımıyla dans festivali düzenler. Tüm Yunanistan Pontuslular Federasyonu, 2004 yılında Atina’da düzenlenen Olimpiyat oyunlarının açılış töreninde horon oynayan dansçıların yer almasını sağlamıştır. Ayrıca her yıl Pontuslu gençlerin bir araya gelmesini sağlamak amacıyla Pontus Gençliği adlı organizasyonlar yapmaktadır.⁴⁶ Pontus Hellenizmi Dünya Kongreleri de dünyanın çeşitli yerlerindeki Pontus dernekleri temsilcilerinin geldiği daha geniş katılımlı organizasyonlardır. Bu kongrelerde Yunanistan, başbakan ya da bakan seviyesinde temsil edilir; ayrıca Türkiye’nin Pontus soykırımını tanıması ve Türkiye’deki tarihi eserlerin restore edilerek faaliyete geçirilmesi istenir. Faaliyetlerin bir kısmı Ermenilere ve Süryanilere de soykırımı yapıldığı tezinin işlediği konferansların düzenlenmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

⁴⁵ “Tüm Yunanistan Pontuslular Federasyonu”, “Güney Yunanistan Pontus Dernekleri Federasyonu”, “Avustralya Pontus Dernekleri Federasyonu”, “Almanya Pontus Dernekleri Federasyonu”, “ABD-Kanada Pontus Dernekleri Federasyonu” ile “Selanik Pontus Araştırma Merkezi”, “İskeçe Pontuslular Derneği, Selanik Pontuslu Öğrenciler Birliği, Selanik Panagia Sümela Derneği” bunlardan bazılarıdır.

⁴⁶ <http://www.poe.org.gr>, akt. Yeliz Karadaş, age

Yurtdışındaki Pontus dernekleri, çalışmalarının neticesini, büyük ölçüde Ermeni diasporasıyla işbirliği yaptıkları süreçte soykırımın tanınması kararıyla alabilmişlerdir. Örneğin İsveç Parlamentosu, Pontus soykırımını, Asuri, Keldani, Ermeni ve Süryani soykırımlarıyla birlikte 2010'da 130'a karşı 131 oyla tanımıştır. Bu tür parlamento tanınmaları göreceli zayıf ilerlemektedir. 3 Mayıs 2017'de Quebec eyaletinde yer alan ve 450 bin civarında nüfusu olan "Kanada Laval Kenti Meclisi"nin⁴⁷ tanınması gibi daha çok eyalet meclisleri boyutunda tanınmalar gerçekleşmektedir.

Aslında Türkiye'de de faaliyetleri bulunmaktadır. 9 Şubat 2018'de İstanbul'daki Zoğrafyon Rum Lisesi'nde gerçekleştirilen sekizinci uluslararası koro festivaline ağırlıklı olarak Pontus adı taşıyan Oreokastro Pontuslular ve Arkadaşları Birliği, AHEPA Pontuslular Derneği (American Hellenic Educational Progressive Association), Kuzey Yunanistan Pontuslular Evi, Lagada Pontuslular Derneği gibi gruplar katılmıştır.⁴⁸

Yunanistan'daki Pontus derneklerinin "Unutulmayan Vatanlara Gezi" adı altında Karadeniz bölgesine yönelik düzenli turları da dikkat çekicidir. Gezilerin amacı, ata topraklarını ziyaretidir. Ancak burada da Yunan istihbarat elemanı Savvas Kalenderis'i görürüz zira "Bu soruna çok büyük hassasiyetle yaklaşmak gerekmektedir. Çünkü Türk devleti bu konuyu çok yakından takip etmektedir. Dernekler tarafından toplu halde düzenlenen geziler dikkat çekmekte, hem Türk devletini hem de bölge insanlarını tedirgin etmekte ve yakınlaşma çabası başarısızlığa uğramaktadır. O nedenle bu girişimler bireysel olmalıdır. Orada karşılaşılan insanlarla bireysel ilişkiler kurulmalıdır. Sohbetlerde de din, tarih gibi konular ele alınmamalı, bizi birbirimize bağlayan dil, kültür ve müzik gibi konulardan konuşulmalıdır"⁴⁹ şeklindeki yönlendirmesini verdiği bir röportajda görebiliriz. Nitekim Yunanistan'dan bölgeye düzenlenen gezilere katılanlarca bölge halkına etnik kimlikleri ve dinlerine ilişkin fikirler aşılarda ve insanlar kimlik ve din gibi hassas konularda şüpheye düşürülmek istenmektedir.

Sümela Manastarı'nda 15 Ağustos 2010'da Bakanlar Kurulunca ilk kez ayin düzenleme izni verilmesine de bu bölümde değinilebilir. Hıristiyan aleminde "Meryem Ana'nın göğe yükseliş günü" olarak kabul edilen ve kutsal sayılan bu günde düzenlenen ayini, Fener Rum Patriği Dimitri Bartholomeos yönetmiş; ayine Rusya Federasyonu, Yunanistan, Gürcistan, ABD ve Türkiye'de yaşayan 500 kadar Ortodoks Hıristiyan da katılmıştı. Bundan bir yıl önce ise 15 Ağustos 2009'da, Selanik Valisi Panayotis Psomyadis'in de aralarında bulunduğu grup Sümela içinde korsan ayin yapmaya kalkışmış Müzeler Müdürü Nilgün Yılmaz tepki verince kendisini tartaklamaya ve hakaret etmeye başlamıştı. Grup bu esnada "Yunan Milli Marşı"nın da okumuştur. Bu noktada 15 Ağustos'un Fatih Sultan Mehmed'in 1461'de Trabzon Rum İmparatorluğu'nu yıktığı güne denk geldiğine⁵⁰ ilişkin hatırlatmaları da not düşmek gerekir.

⁴⁷ Laval Şehri Meclisi, kararında "1914-1922 yılları arasında bir milyondan fazla Yunanlı ve diğer azınlıklar Osmanlı ve Türk milliyetçi güçleri tarafından Küçük Asya'da öldürüldüler ya da kovuldular." İfadesine yer vermiştir.

⁴⁸ Bojidar Cipof, *ABD, Patrikhane ve Helenizm Trafığı*, 14 Şubat 2018,

<http://soyledik.com/tr/makale/7023/abd-patrikhane-ve-helenizm-trafigi--bojidar-cipof.html>

⁴⁹ Savvas Kalenderidis röportajı, 19 Mayıs 2005
http://www.oldelkosmos.gr/site/index.php?option=com_content&task=view&id=1364&Itemid=60,
çeviren Yeliz Karadaş.

⁵⁰ Bu bir rövanş olarak anılmaktadır. Bkz. Bojidar Cipof, *Sümela'da Geriye Sayım: 15 Ağustos'ta "Pontusculuk" Gelenekselleşecek*, 8 Ağustos 2011, <https://21vyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/teostrateji-arastirmalari-merkezi/sumelada-geriye-sayim-15-agustosta-pontusculuk-geleneksellesecek>

2010'daki ayin ve sonrasında artık bir kerelikten çıkıp gelenekselleşen ayinlerde Yunanların "Pontus İmparatorluğu"nun eski haritası bulunan ve "I am Pontios" yazılı tişörtlerle ayine katıldığını belirtmek gerekir. Yunan Kathimerini Gazetesi ise 18 Ağustos 2010'da Rus Duma'sı milletvekili (Yunan asıllı) ve Rusya Yunan Cemaatleri Federasyonu Başkanı İvan Savidis'in "Türkiye ile yalnız 15 Ağustos'ta değil tüm Ortodoks bayramlarında, Sümela Manastırı'nın açılması yönünde görüşmelere başladık..." dediğini nakletmişti. 2015'teki ayinden sonra Eylül ayında başlatılan restorasyon çalışmaları gerekçe gösterilerek 2016'da ayine izin verilmemesi ise Yunanistan'da büyük tepkiyle karşılanmıştı. Bu da bir kerelik izinle başlayan sürecin Türkiye için mecburiyet halini alıverdiğini göstermektedir. Bu tür hassasiyet içeren konuların "İnanç Turizmi" düzeyinde ele alınması kabul edilemez. Türkiye'nin Yunanistan'ın, AB ve ABD'nin bu topraklara dönük politikalarını test etme ve yeniden keşfetme lüksü bulunmamaktadır.

Tüm bunların yanı sıra Yunanistan, Trabzon'da bir başkonsolosluk açma girişiminde de bulunmuş ancak isteğine karşılık bulamamıştır. Nitekim devletler arası ilişkilere devlete yakışır politikalarla yaklaşılması da zorunluluktur.

3. Pontuşçuluk Faaliyetlerinde Hedef

Pontuşçuluk faaliyetlerinin hedefini basitçe toprak ve tazminat talebi ile sınırlandırmak doğru olmayacaktır. Toprak ve tazminat talebinin hukuki zemini olmadığı için uzak, aşırı ve ulaşılmaz güç hedefler olduğu açıktır. Yine de Yunanistan'da "Türkiye'nin bir gün nasılsa parçalanacağı" görüşünün canlı tutulduğunu not düşmek gerekir. Bu görüş, özellikle Kıbrıs meselesiyle bağlantılı olarak bazen resmi ağızlar tarafından da gündeme taşınmaktadır. Dolayısıyla toprak ve tazminat hedefinin imkansız ve uzak olmadığına inananlar ya da buna inanılmasını isteyenler bulunmaktadır.

Öte yandan Karadeniz kıyısında bir Helen devleti kurulabileceği, hatta İstanbul'un alınabileceği ve buraların Yunan halkına/Greklere ait topraklar olduğu fikrinin de Yunanistan içinde yerleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. “Bugün hâlâ kurtarılmamış vatan toprakları var mı?” sorusuyla Yunanistan genelinde yapılan kamuoyu yoklamaları bu faaliyetin parçasıdır.

2007’de gerçekleştirilen kamuoyu yoklamasında araştırmaya katılanların yüzde 59.9’u da Kıbrıs’ı, yüzde 37.9’u İstanbul’u, yüzde 36.2’si Ege kıyılarını, yüzde 31.2’si Karadeniz kıyılarını, “hâlâ kurtarılmamış vatan toprağı” olarak tanımlamıştı. Arnavutluk’un güneyi ve Makedonya’nın güneybatısı da “kurtarılmamış Yunan toprakları” olarak bunları izlemiştir.⁵¹ Soru kadar katılımcılara bu seçeneklerin sunulması da dikkate değer. Zira bu tür kamuoyu yoklamalarında soru ve seçenekler, oluşturulmak istenen kanaate yönelik seçilir. Bu ikisi yani Türkiye’nin nasılsa yıkılacağı ve Türkiye’nin üzerinde kurulu olduğu toprakların önemli bir kısmının Helenlere ait olduğuna ilişkin bu iki görüş birbirini tamamlar. Çünkü bir nevi “o güne hazır olma” politikası üretilmektedir. Bunların kilise, okul, siyaset üçgeninde işlenmesi halkta bunlara ilişkin bir algı yaratma çabasının ürünüdür. Bunun birkaç sonucu olur:

- 1- Bu tür inançlar, karar vericilerin zamanında aldığı ve her yeni yönetim döneminde de yenilenerek süreğenliği garantilenen dış politika kararlarının meşrulaştırılmasına yarar. Halk, haklı olduğuna inandığı ölçüde politik kararları desteleyecektir.
- 2- Bu destek bir noktadan sonra karşı çıkmayı imkansızlaştıracak boyuta gelecektir. Bir kez “ulusal çıkar”⁵² kavramı oluştuktan sonra da karşı çıkılması zor ve güçlü bir dayanak sağlanmış olur. “Algı” artık o devlet ve toplumun “gerçeği”, “değerler bütünü”nün parçası, “kimliği” olmuştur. “Ulusal çıkar” halini almakla o inanç/algı bundan böyle bağımsızlığı, ülke bütünlüğünü ve ulusal güvenliği simgelemektedir.
- 3- Artık karar vericiler, yetkililer ve toplum karşılıklı olarak birbirinin “ulusal çıkar”, değerler ve inançlara bağlılığının denetçisi haline gelmiştir.

Bu anlamda Pontuşçuluk faaliyetlerinin Yunanistan’da aşamalı olarak “ulusal çıkar” çerçevesine oturtulduğunu gözlemliyoruz. Fikrin ilk ortaya atıldığı dönemde kullanılacak söylemin içeriğinin henüz belirlenemediği, hatta “Yunan tarihçiler bile Türklerin yaptığı

⁵¹ Yunan Siyasî Araştırma ve İletişim Merkezi (KPEE) adlı araştırma şirketinin 22-31 Mart 2017 günleri arasında Yunanistan genelinde 2000 kişiyi kapsayan ve halkın bazı siyasî ve sosyal konulardaki genel eğilimini belirlemeye yönelik kamuoyu yoklamasının sonuçlarıdır. Araştırmaya katılan Yunanlıların yüzde 60,5’inin "bugünkü Yunanistan'ı antik Yunanistan'ın bir devamı olarak görmediğini" söylemesi de ilginçtir. Bkz. Yunanlıların 'Büyük Yunanistan' hayali, BBC Turkish, 30 Mayıs 2007, http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2007/05/070528_greece_turkey.shtml; NTV, 30 Mayıs 2017. Kamuoyu çalışmasının yapıldığı dönem, Türkiye ile yapılan karşılıklı anlaşma gereği tarih kitaplarındaki Türkleri aşağılayan ifadelerin değiştirilmesi için Yunanistan Milli Eğitim Bakanlığı’nın da çalışmaya başladığı döneme denk gelir. Anlaşma, 4 Şubat 2000’de İsmail Cem’in Dışişleri Bakanlığı döneminde Atina’da imzalanmış, 19 Temmuz 2001’de yürürlüğe girmişti. Türkiye derhal tarih kitaplarındaki değişikliği gerçekleştirmişti. Yunanistan ise Türkiye’den 5-6 yıl sonra söz konusu değişikliği yapmaya girişmişse de Yunan Kilisesi’nin halkı sokağa dökmesi nedeniyle sonuç alınmamıştır. Değerlendirme için bkz. Gözde Kılıç Yaşın, *Yunan Milliyetçiliğinde “Rum Gölü-Karadeniz” ve “Pontus Devleti” Hayalciliği*, 2023 Dergisi, Atılım Yayıncılık, Yıl:6 Sayı: 76, Ağustos 2007 Yunanistan hala bu değişikliği Türkiye’nin gösterdiği hassasiyetle yapmamıştır.

⁵² İdeoloji, sistemi ve siyasi liderlerin eylemlerini meşrulaştırmak için araç olarak kullanılır. İdeolojilerin devamlılığı, egemenliğini sürdürecektir kurumlar aracılığıyla toplumun ortak algılama ve duyuş biçimini oluşturmada önemli bir işleve sahiptir. Mehmet Gönlübol, *Uluslararası Politika*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1978, s. 86, 211 ; İlhan Uzgel, *Ulusal Çıkar ve Dış Politika*, İmge Kitabevi, 2004, 53-54.

soykırımından bahsetmiyor, siz bunu nereden çıkardınız” ifadelerinin kullanıldığı noktadan artık herhangi bir “ama/fakat” itirazı yapanlara bunlar Yunan olsa dahi saldırıldığı, şiddet uygulandığı⁵³ noktaya gelindiğini görüyoruz. Dolayısıyla Pontus diye bir Rum devleti olduğu, Osmanlı’nın (aslında yeni Türk devleti suçlanmaktadır) bölgede soykırımı gerçekleştirdiği, o devletin topraklarının Yunan halkına ait olduğu, Türkiye’nin bedel ödemesi gerektiği, Türklerin düşman olduğu algısı aşamalı olarak yerleştirilmiş ve artık bunların inkarı de-facto yasak hale gelmiştir. Selanik Belediye Başkanı’nın 19 Mayıs 2018’de uğradığı saldırı gibi Yunanistan Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanı Nikos Filis’in Kasım 2015’te "Pontus soykırımı yoktur" dediği için Atina sokaklarının savaş alanına dönmesi⁵⁴ de bu aşamaya birer örnektir.

Bu tavır akademik çalışmaları da etkilemektedir. Pantio Üniversitesi öğretim görevlilerinden Aleksis İraklidis’in 25 Mart 2009 tarihinde katıldığı bir toplantıda, 1919’da Türklere soykırım yapıldığını söyleyerek “Türklere karşı Sırlar gibiydik, Ankara’ya kadar her yerden alevler yükseliyordu. Öldürüyor, kesiyorlardı. Bunları öğrenince Yunan olduğuna utanıyorsun”⁵⁵ demesi de aynı şekilde tepkilere yol açmıştı. Özellikle bunu Yunan Milli Günü olan 25 Mart’ta dile getirmesi nedeniyle yoğun eleştiri gördü.

Hedef ve fayda arayışı konusuna dönersek, Yunanistan yönetimi “uzun vadeli hedef” olarak görülebilecek toprak ve tazminat hedefinde ilerlerken dahi Pontusçuluk faaliyetleri vasıtasıyla “ulusal çıkar” kapsamında bir takım kazanımlar elde etmektedir. Bunları maddeler halinde işlemek bütünlüklü görüşü kolaylaştırabilir:

- 1- **Türkiye’yi zayıflatma:** Yunanistan, Türkiye’den tehdit algılamaktadır bu nedenle de Türkiye’yi zayıflatma ve meşgul etme politikası uygular. Pontusçuluk faaliyetleri, kendine özgü hedefleri dışında bu genel politikanın da bir parçasıdır. Genel hatlarıyla Kıbrıs, Ege Denizi, Patrikhane ile ilgili hususlar Yunanistan açısından sorun alanlarıdır. (Batı Trakya Türklerinin sorunlarını ise “iç mesele” sayar ve iki ülke ilişkilerinde gündeme gelmesini istemez.) Pontusçuluk faaliyetleri, Türkiye’nin uluslararası arenada suçlanacağı, bazı taleplerin yönlendirileceği bir zemin yaratmaktadır. Halkların Hakları ve Kurtuluşları için Uluslararası Hareket Birliği isimli bir örgütün 6 Ekim 1998’de AGİT’e sunduğu bildiri buna örnek gösterilebilir. Belgede “*Müslümanlaştırılmış Pontusluların özellikle de Trabzon’a bağlı Tonya, Of, Sürmene, Maçka ve hatta İstanbul’da yaşayanları bile Pontus dilini muhafaza etmiştir. Böylece Yunanca’ya en yakın lehçe bugün bile bu bölgelerde varlığını sürdürmektedir. Ancak gerek Pontus’ta ve gerek Türkiye’de bu dili kullanmak yasaktır, Pontus nüfusu dillerini öğrenmek ve korumak ve geliştirmek için okul sahibi*

⁵³ Selanik Belediye Başkanı’na Dayak, Hürriyet, 20 Mayıs 2018, Saldırıya uğrayan Selanik Belediye Başkanı Yiannis Butaris Pontus Soykırımı iddialarını reddetmemiştir. Hatta Butaris, o gün zaten “19 Mayıs Pontuslu Rum Soykırımı’nı Anma Günü” etkinliklerine katılmıştı. Ancak daha önce Atatürk ve Türkler hakkında olumlu ifadeler kullandığı gerekçesiyle tören alanını terk etmesi istenmiş, ardından da kalabalık tarafından tekme, tokat ve yumruklarla dövülmüştü. Aslında yaptıklarının bu denli öfke doğurması bile çok şaşırtıcı. Belediye Başkanı seçilmeden önce Selanik’te Atatürk’ün doğduğu evin bulunduğu sokağa “Atatürk Sokağı” adı verilmesini ve şehir merkezinde bir “Türk Anıtı” dikilmesini önermişti, yoğun tepkiler üzerine geri adım atmıştı; 2012’de belediye başkanı seçildikten sonra da “Türkler kardeşim” şeklindeki sözleri nedeniyle eleştirilmişti.

⁵⁴ Video görüntü için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=vy0UvVq8LJY>

⁵⁵ <http://www.thermopilai.org/content/o-panepistemiakos-alexes-erakleides-%3C%3Canakalupse%3E%3E-oti-kaname-ethnokatharse-kata-ton-tourkon>, 30 Mart 2009, akt Yeliz Karadaş, *Akademisyen Aleksis İraklidis Yunanların Türklere Karşı Soykırım Yaptığını Ortaya Attı*, 30 Mart 2009, www.21yyte.org; <https://www.batitrakya.org/yazar/yeliz-karadas/akademisyen-alexis-iraklidis-yunanlarin-turklere-karsi-soykirim-yaptigini-ortaya-atti.html>

olma hakkında mahrumdur.” ifadelerine yer verilmiştir. Burada bildirinin Pontus diye bir yer varmış gibi kaleme alınmış olması, “gerek Pontus’ta gerek Türkiye’de” ifadesiyle bu bölgenin Türkiye’den ayrı bir yermiş gibi anılması ve okul talebini ortaya atması dikkat çekicidir. Bildiride ayrıca ülkenin iç kısımlarındaki yerleşim birimlerindeki çocukların Türkçe’yle ilk kez okulda tanıştığı, okulda kendi dillerini konuşurlarsa dövüldükleri de yine bir kanıt olmaksızın ifade edilmekte farklı yerlerde de Pontuslu yaşadığı vurgulanmış olmaktadır. Pontusçuluk faaliyetlerinin bu yönüyle dünya kamuoyunda Türk imajına zarar verdiğinin altını çizmek gerekir. Türk imajına dönük olumsuz algının uzun vadede Türkiye içinde de bir karşılığının bulunduğu kabul edilmelidir.

Türkiye’yi zayıflatma politikası Yunanistan’ın genel politikasıdır, bunu Türkiye’de faaliyet gösteren tüm terör örgütlerine (ASALA, PKK, DHKP-C; FETÖ) hamilik yapmakla, onlara kamplar açıp askeri eğitim vermekle zaten gösterir. Bundan başka Türkiye’de karşılığı bulunmayan Rum-PKKlı dayanışmasının Yunanistan’a Türkiye’den götürülen öğrenciler için orada sağlandığı da görülür. Yine Ermeni soykırımı iddialarına Türkiye’ye karşı yönlendirilmiş diğer benzer iddialarla birlikte destek olmaktadır. Ermeni iddialarının Avrupa ve ABD parlamentolarında karşılık bulmasında da Yunan diasporasının ve devletin katkısı bulunmaktadır. Kısacası Pontusçuluk faaliyetleri, hiçbir noktaya varmayacak olsa bile Yunanistan’ın Türkiye’yi zayıf düşürme ve meşgul etme politikasını desteklemektedir.

- 2- **Türklerde kimlik bunalımı yaratma:** Yunanistan’ın Müslümanlaşmış Hıristiyanların halen Karadeniz’de varlığını koruduğu iddiası ve bu yöndeki aktif çabaları, yerel halktan kendine destekçi bulma, toprak ve tazminat talepleri için mağdur kitleyi yaratma işlevinin yanı sıra Türklerde kimlik bunalımı yaratma hedefine de hizmet etmektedir. Yunanistan, Türkiye’de 300 bin Pontuslunun yaşadığı ve bu kişilerin de kimliklerinin farkında olmadığı iddiasını öne sürmektedir.⁵⁶ Yunanistan, Türkiye’de iki tip insanı hedef aldığını iddia etmektedir: Gizli Hıristiyanlar ve Rumca konuşan Müslümanlar. Her iki grup da Yunanistan’a göre Rumca bilmektedir. Ne var ki bu kişilere dönük yayınların ve internet sitelerinin Türkçe olması gizli Hıristiyanlar ve Rumca konuşan Müslümanlar dışında başka insanlara da ulaşılmaya çalışıldığının göstergesi olarak kabul edilmelidir. Gizli Hıristiyanlar yani kimliğini gizleyen Pontuslular iddiası bir tarafa “kimliğini unutmuş Pontusluların uyandırılması” adı altında yapılan faaliyetlerin amacı zaten kimliğe dönük şüphe yaratmaktır. Para, iş, eğitim vaadiyle Yunanistan’a götürülen gençleri burada ayırıyoruz. Dedelerinden Rumca kelimeler duymuş olanlarda, kemeçe eşliğinde söylenen yöresel şarkıları bilenlerde yaratılan kendi kimliğine ilişkin şüphe, yöre halkının birbirine karşı şüphesi ve yöre dışından yöreye bakışın etkilenmesi Pontusçuluk faaliyetlerinin Yunanistan için olan kazanımlarından biridir. Türkiye’nin ulusal kimliğine dönük bir tehdit yaratması nedeniyle Türkiye’yi zayıflatma politikasıyla da bağlantılıdır.
- 3- **Yunan ulusal kimliğinin inşası:** Yunan ulusal kimliğinin inşasında en belirgin “öteki” Türkler ve Türkiye’dir. Tehdit algısı, grupları/insanları bir arada tutan, tasada ve sevinçte ortak hareket etmesini sağlayan önemli bir faktördür ve Türkler de kuruluşundan bu yana Yunan halkı için en önemli tehdit olarak lanse edilmektedir.

Pontusçuluk faaliyetlerinin de “seçilmiş travma” denilen tarihte yaşanmış bir acı ve kaybın o halkı bir arada tutma, motive etme, harekete geçirme, kaynaştırma işlevi gören

---

⁵⁶ Atina’da Pontus Planı, (Taki Berbarakis), Milliyet, 22 Kasım 2005.

yapısı bulunmaktadır. Tıpkı yüzyıllarca Osmanlı hakimiyetinde yaşamış olmak, İstanbul'u kaybetmek, Kıbrıs'ın yarısını kaybetmek, Kurtuluş Savaşı'yla Anadolu'yu kaybetmek gibi...

Bu çerçevede Pontusçuluk faaliyetleri, Yunan ulusal kimliğini biçimlendirme, Yunanistan vatandaşlarını belli bir psikolojide tutarak yönlendirme işlevi de görmektedir. Pontusçuluk faaliyetleri aynı zamanda yerlilerle göçmenleri kaynaştırma işlevi de görmektedir. 1989'dan sonra Sovyet topraklarından gelen Rum göçmenlerin geldikleri yerlerde kabul görmesinde ve onların da yeni vatanlarına alışmasında ortak acı ve ortak düşman algısı kullanılmıştır. Ancak elbette 1923 Mübadelesi ile Anadolu'dan gidenlerin dahi tam bir bütünleşme sağlayamadığı bir memleket için 1989 çok daha zorlu ve yeni bir tarihtir. Bu anlamda Yunan ulus kimliğinin inşasında Pontusçuluk kadar Pontusluların da kullanıldığını ancak tam benimsenemediklerini ifade etmek gerekir.

Türkiye'de yaşayıp da Rumca bildiği için Yunanistan'a götürülenler gibi eski Sovyet topraklarından taşınan kişiler de Yunanistan'da iletişim kurabilmek için Yunanca öğrenmek zorunda kalmıştır. Hatta aynıısının Kıbrıslı Rumların da başına geldiğini, Yunanların kendi konuştukları ve Türkçe'de olan ancak Yunancada olmayan sesler içeren Rumca'yı zamanla silip Yunanca öğrettiklerini Yiannis Papadakis'in "Ölü Bölgeden Yankılar"⁵⁷ isimli kitabında görürüz. Türkiye'de konuşulan ve Rumca diye isimlendirilen dil de zaten "Trabzon Rumcası" olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda ister istemez sadece Yunanca değil diğer Rumca tabir edilen dil/lehçeden de farklı olduğunu düşündürmektedir.

- 4- **Fener Rum Patrikhanesi'ne cemaat yaratmak:** Fener Rum Patrikhanesi'nin Pontusçuluk faaliyetlerindeki başlı başına bir aktör olarak rolü ayrı bir inceleme konusudur. Yunanistan'ın faaliyetlerindeki rolü ve payı da öyledir. Ancak hedefler başlığı altında Pontusçuluk faaliyetlerinin Fener Rum Patrikhanesi'ne cemaat yaratma fonksiyonuna değinmek gerekir.

Fener Rum Patrikhanesi herhangi bir uluslararası anlaşma ile değil Türkiye izin verdiği için Rum azınlığın dini işlerini yürütmek üzere Türkiye'de işlev gören ve Türkiye Cumhuriyeti yasalarına bağlı bir Türk kurumudur. İstanbul dışında yaşayan Ortodokslar 1923 Mübadelesi'ne tabi tutulduğu için de yetki yeri İstanbul'la sınırlanmıştır. Zaman içerisinde cemaatinin azaldığı da vakıadır.

Ortodokslukta diğer Hıristiyan mezheplerinde olduğu gibi bir misyonerlik faaliyeti yoktur. Ancak "aslında siz Rum ve Ortodoks idiniz" demek farklıdır. Yani Ortodoksluğunu bugüne dek gizlemiş olanların açığa çıkması ya da atalarının Ortodoks olduğunu hatırlayıp kendisi de Ortodoksluğu tercih edecek kimseler klasik anlamdaki misyonerlik faaliyeti kapsamında değildir. Dolayısıyla da dine davet edilebilirler. Bu anlamda her ne kadar ataları Rumca da konuşan kimseler ve hatta kendilerinin Rum olduğunu düşünen kişiler kendilerini Ortodoks dininin mensubu olarak görmüyorlarsa da kağıt üzerinde bile olsa potansiyel cemaat işlevi göreceklerdir.

Pontusçuluk faaliyetleri aynı zamanda mübadillerin geri dönmesinin sağlanmasına dönük çağrılar ve 2000'lerden itibaren hiç cemaatinin olmadığı yerlere metropolit (din görevlisi)

---

⁵⁷ Yiannis Papadakis, *Ölü Bölgeden Yankılar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009

atama faaliyetleriyle birlikte Patikhane'nin İstanbul'da sıkışmışlığını aşma girişimlerinin parçasıdır.

ORTADOĞU'nun, "ihamet gemisi" ile ilgili yazıları "Pontus haritası" ile belgelendi

Papaz oyunu su yüzüne çıktı

"Çevre Sempozyumu" için katılımcılara Venizelos gemisinde dağıtılan haritalarda Karadeniz "Pontus Gölü" olarak gösteriliyor. Karadeniz'deki tüm şehirlerin adı da Rumca

Evrensel Papaz

● Anadolu Ajansı'nın verdiği habere göre, Sempozyum Düzenleme Komitesi'nce dağıtılan programda Rum Fener Ortodoks Patriği için "The Ecumenical Patriarch - Evrensel Patrik" deniliyor. Komite, Trabzon'da "Pontus dansı" diye adlandırılan Rum Halk Oyunu'nu oynayacak ekip aramış ama, bulamamış.

Pontus hayali

● Yetkililer, "Trabzon Limanı"ndan 20 Eylül'de başlatılan ve çevrecilerin dışında kalan unsurları ile gündeme gelen sempozyum için bütün yasal önlemlerin alındığını, taşıma ve fiili saldırı olmadığını, katılımcıların Sürmeli Manastırını gezdiklerini" belirtti. Bütün bu belgeler, **ORTADOĞU'nun** haberleri ile yazıları ile bir perçeme parmak başlığını ve "Papazlar"ın oyunu'nu su yüzüne çıkardığını ortaya koyuyor.

İşte Venizelos gemisinde dağıtılan harita. "Karadeniz" tüm dünyada "Black Sea", "Schwarz Meer" diye bilinir. Harita'da "Karadeniz" anlamına gelir. Patrik Efendi'nin haritasına bakarsak, orası "Pontus Gölü" imiş.

Yunan, güç gösterisine hazırlanıyor

● Yunanistan, Kıbrıs Rumları'na Ege ve Akdeniz'de "Nikiforos 977" Tatbikatı adıyla göç göstermeye hazırlanıyor. 19 Ekim'de Hercules-C-130 tipi savaş uçağı, deniz ve hava destekli tasolama çok sayıda gazeloculu da davet eden Yunanistan, Yunan-Rum ortak savunma doktrini çerçevesinde Batı ile yakın ilişkileri pekiştiriyor. Rum yönetimi Savunma Bakanı Kostas İliadis ise, Türkiye'ye göççüleri vermek istediği, "Türkiye'ye sığınanları kabul ediyoruz" açıklamasıyla haddini aşan konuşmalar yapıyor. ● S' da

Ortodoks inanç kurallarına göre Pontus bölgesi de denilen ve esasen Trabzon'a dek uzanan Doğu Karadeniz kıyısı, hiç cemaati ve papaz ataması yapabileceği işleyen kilisesi bulunmamasına rağmen Fener Rum Patrikhanesi'nin kanonik topraklarıdır. Hatta denilebilir ki, Ortodoks dünyada, ekümeniklik iddiası bulunan Fener Rum Patrikhanesi'nin yetki alanı olarak kabul edilen yegane birkaç bölgeden biridir. Patrikhane'nin ekümeniklik iddialarını yalanlamak adına Moskova Patrikliğince internet ortamına sızdırılan Moskova Patriği Aleksii II ile İstanbul Patriği Bartholomeos arasındaki yazışmalardan da bu anlaşılmaktadır. Moskova Patriği Aleksii, Patrik Bartholomeos'a cevaben yazdığı 5234 protokol numaralı ve 18 Eylül 2002 tarihli mektubunda,⁵⁸ Fener Patrikhanesi'nin Batı Avrupa, Amerika ve Avustralya'daki diaspora kiliseleri üzerinde egemenlik hakkı bulunmadığını vurgulamak için 4. Ekümenik (Evrensel) Konsey'in 28. Kuralı'nın İstanbul Patrikhanesini sadece Asya, Trakya ve Pontus bölgeleri (diosiz) ile sınırlı biçimde yetkili kıldığını belirtmektedir. Bu bölgelerin sınırlarını da yazar: Trakya bölgesi bugünkü Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan'ın topraklarının bir kısmını kapsayan bölgedir. Pontus, Trabzon'a kadar olan ve Karadeniz boyunca uzanan bölgeyi; Asya da Anadolu'nun tamamını değil sadece Antalya ve Efes civarını ifade eder. Nitekim Anadolu'nun geri kalanı Antakya Patrikliği'ne bağlıdır.⁵⁹ Fener Rum Patrikhanesi bu

⁵⁸ "Orthodox Christian Laity" <http://www.ocl.org>; ayrıntısı için bkz. Gözde Kılıç Yaşın, **Moskova Patrikliği ile Fener Patrikliği Arasında Tartışma: Fener Ortodoksları Bölüyor**, Cumhuriyet Strateji, Sayı 162, 6 Ağustos 2007

⁵⁹ Moskova Patriği Aleksii mektuplarında açıkça Bartholomeos'un iddialarını dayandırdığı 28. Kural'ın hiçbir şekilde İstanbul Patrikhanesine Batı Avrupa ve o tarihte (451) henüz keşfedilmemiş olan Avusturya ve Amerika topraklarında herhangi bir yetki tanımadığının altını çiziyor. Öte yandan bu iddiamın ancak 1920'li yıllardan itibaren ortaya atıldığını vurgulayan Moskova Patriği bu tarihten önce ne böylesi bir duruma ne de böylesi bir iddiaya rastlanmadığını belirtiyor. İstanbul Patriği 4. Meletios'un başlattığı Ortodoks diasporasını kendine bağlama hareketinin Ortodoks Kilisesinin ruhuna,

sınırlandırmayı kabul etmediğini Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını da çiğneyerek Estonya, Ukrayna gibi ülke dışındaki faaliyetleriyle gösteriyor zaten ancak Pontus tanımlamasının Patrikhane için önemi de son derece açıktır. Son birkaç yıldır Fener Patrikhanesi ile Moskova Patrikhanesi arasında karşılıklı aforoza doğru giden gerilimin⁶⁰ Fener Rum Patrikhanesi'ni Ortodoks dünyasındaki gücünü, etki alanını sergileyebileceği yeni girişimlerde bulunmaya iteceği açıktır. İki patrikhane arasındaki gerilimin Rusya ve ABD arasındaki gizli soğuk savaşın ürünü olduğu da açıktır. Bu çerçevede Patrikhane'nin ABD ve AB'den kaynaklı baskı gücünü Pontuşçuluk faaliyetleri noktasına yansıtması da olasıdır.

Hem Pontuşçuluk hem İstanbul'un yeniden Bizans olması hem de Fener Patrikhanesi'nin ekümenikliği aslında bir bütündür ve Yunan ülküsü olan Megali İdea'nın parçasıdır. Patrikhane için yok olmama mücadelesinin bir ayağı ekümeniklik iddiası üzerinden özellikle diaspora Ortodokslarını kendine bağlayabilmek diğer ayağı da içinde bulunduğu devletteki cemaatinin sayısını arttırmaktır. Patrikhane'nin hayatta kalma mücadelesinin ikinci ayağı, Türkiye Cumhuriyeti'ne mübadillerin "geri dönüşü"nü sağlamak ve ülkede gizli Hıristiyanların bulunduğu iddiasını temellendirmektir. Kapadokya'da 07 Mayıs 2000'de yaptığı ayin vesilesiyle verdiği demeçte Patrik Barthalemeos, "Hıristiyanlar Anadolu'ya yerleşebilir" demektedir ve eklemektedir: "*Türkiye'nin AB'ye üyeliği, Anadolu'da önceden var olmuş Hıristiyan toplumların yaşadığı bölgelerde yeniden Hıristiyanların yaşamasına izin vermelidir*", "*Eğer AB üyeliği bunu müsait kılarsa ve Hıristiyanlar, yaşadıkları bölgelere tekrar yerleşirse, o zaman Patrikhane de o bölgelerde bulunan kiliselerin yeniden ayine açılmalarını düşünebilir.*" Yunanistan'ın AB üyeliği, mübadelede zenginliklerini ve topraklarını bırakıp Türkiye'ye gelenlere geri dönüş imkanı vermemiştir ancak Türkiye'nin AB kapısındaki bekleyişinin böylesi bir sonucu doğurması zorlanmaktadır/istenmektedir. Dolayısıyla gerek Patrikhane'nin gerekse de Pontuşçuluk girişimlerinin hızlanması ile Türkiye'nin AB üyeliği ihtimali arasında doğrudan bir ilişki de bulunmaktadır. Üyelik ihtimali güçlenince Patrikhane'nin bir takım kazanımları olmakta zayıflayınca ise kazanımlarda duraklama olmaktadır. Ancak bu tür kazanımların geri alınması hiçbir durumda söz konusu olmamaktadır.

Dolayısıyla Yunan Anayasası'nda da açıkça ifade edilen Yunanistan ve Patrikhane arasındaki bağa dayanarak Pontuşçuluk faaliyetlerinin Patrikhane'nin gücünü arttırma hedefinde de Yunanistan için bir basamak rolü gördüğünü söyleyebiliriz.

- 5- **Batı Trakya'nın demografik yapısını değiştirmek:** Bu Yunanistan için belki en uzak hedefe ulaşmak denli önemli bir ara hedeftir. Hatta bazı açılardan bunun ana hedef yerini tutabilecek önemde olduğu da söylenebilir. Çünkü Türkiye ve Türklerden algılanan tehdit Batı Trakya Türklerinden bağımsız değildir. Türkiye'nin Batı Trakya Türkleri gerekçesiyle geliştirebileceği hamlelere karşı bölgenin demografik yapısının, toprakların ve mülklerin sahipliğinin değiştirilmesi, bölgedeki Türklerin etkisizleştirilmesi "ulusal güvenliğin gereği" olarak görülmektedir. Yunanistan'ın iktidara gelen her hükümeti bölgeye dönük geliştirdiği tüm politikalarda bu noktadan hareket etmektedir. Pontuşçuluk faaliyetleri bu politikalarla da uyumlu biçimde kullanılmıştır.

Ortodoks birliğine ve kutsal emirlere aykırı olduğunu söylüyor. Kudüs Patriği Diodora'nın da kendisi ile aynı görüşleri paylaştığını ekliyor. bkz. Gözde Kılıç Yaşın, *Moskova Patrikliği ile Fener Patrikliği Arasında Tartışma: Fener Ortodoksları Bölüyor*, Cumhuriyet Strateji, Sayı 162, 6 Ağustos 2007

⁶⁰ Ayrıntılı inceleme için bkz. Gözde Kılıç Yaşın, *Ortodoks Paradoks: Çatışan Medeniyetler ve Bölünen Kiliseler*, Diplomatik Gözlem, Kasım 2018

YUNANİSTAN hükümeti, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü **Murat Sungar**'ın Sovyetler Birliği'nden göç eden Pontusluların Batı Trakya'ya yerleştirilmesi ile ilgili sözlerine tepki gösterdi.

Yunan Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Yunanistan'ın, Pontusluların Yunan egemenlik bölgesi içinde istediği yere yerleştirmeye hakkı bulunduğu belirtilerek, Pontusluların hangi bölgelere yerleştirileceklerinin ekonomik ve sosyal etkenlere bağlı olduğu ifade edildi.

Açıklamada, Türkiye'nin Lozan Anlaşması'na atıfta bulunulmasının "talhsizlik" olduğu iddia edilerek, Yunanistan'ın Lozan'dan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirdiği, buna karşılık Türkiye'nin bu anlaşmaya riayet etmediği öne sürüldü.

Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamasında, Yunanistan'ın Lozan Anlaşması'na sadık kalırken, Türkiye'nin bu anlaşmaya uymadığı yolundaki Yunan iddiası, Batı Trakya ve İstanbul'daki azınlıkların nüfus oranısına bağlandı.

Pontus krizi

● Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, Pontusluların Yunan egemenlik bölgesi içinde istediği yere yerleştirmeye hakkı bulunduğunu belirtti. Türkiye'nin Lozan'dan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmediği iddia edildi.

Bu arada, Dışişleri Bakanı **Andonis Samaras**, Sovyetler Birliği'nden gelen ve geçici olarak Atina'da çeşitli otellere yerleştirilen 100 kadar Pontuslu göçmeni ziyaret ederek, sorunları hakkında bilgi aldı.

Samaras, daha sonra yaptığı açıklamada, Yunanistan hükümetinin, Pontuslu göçmenlerin gerek mesken, gerekse iş bulabilmeleri için yakından ilgilendiğini söyledi.

Ayrıca, Dışişleri Bakanlığı, Yurt Dışında Yaşayan Yunanlılar Dairesi, Pontuslu göçmenlerin acil ihtiyaçlarını karşılayabilmek için 500 milyon lira tahsis edildiğini açıkladı.

Yunanistan'da halen aralarında 1922 nüfus mübadelesi anlaşması ile Türkiye'den gelenler

de olmak üzere yaklaşık 50 bin Pontuslu yaşıyor. Bunların 7 binini son bir yıl içinde Sovyetler Birliği'nden Yunanistan'a göç etti. Sovyetler Birliği'nden göç etmesi beklenen Pontuslu sayısı ise, 120 bin olarak hesaplanıyor.

Yunanistan hükümeti, Türklerin çoğunlukta olduğu Batı Trakya'da, hem bölgenin nüfus yapısını değiştirmek, hem de Türklerin politik etkinliğine son vermek amacıyla Pontuslu göçmenleri Batı Trakya'ya yerleştirmek istiyor.

Tarım Bakanlığı geçen hafta, ilk aşamada Batı Trakya'da 600 dönümlük bir arazinin Pontuslulara tahsis edileceğini açıklamıştı.

● "PONTUSLULAR TRAKYA'YA"
Öte yandan, Pontusluların

Batı Trakya'ya yerleştirilmelerinin "millî politik çıkar" olduğu yolunda yayın yapan Yunan gazeteleri de bu kampanyalarını sürdürüyorlar.

Son olarak, **Ta Nea** gazetesinde yayınlanan "Pontuslular Trakya'ya" başlıklı bir yazıda, Sovyetler Birliği'nden göç eden Pontusluların Batı Trakya'ya yerleştirilmelerinin 1986 yılından beri planlandığı belirtildi. Gazete, Pontusluların Batı Trakya'ya yerleştirilmesini ve bu bölgedeki toprak dağılımının yeniden yapılmasını istedi. Gerek İskeçe, gerekse Gümlükine'de Türklerle ait büyük araziler bulunuyor.

● TÜRKİYE'NİN TEPKİSİ
Yunan makamlarının, Batı

Trakya'ya yerleştirilmeleri hakkındaki haberler ise, Ankara'da tepkiyle karşılandı.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü **Murat Sungar**, konuyla ilgili bir soruya verdiği yanıtta, şöyle dedi:

"Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımızın pasaportlarına Yunan makamlarınca el konulduğu yolunda haberler alınmaktadır. Vatandaşlık hakları Yunan Anayasası'nın teminatı altında olması gereken soydaşlarımızın pasaportlarına yasal bir gerekçe gösterilmesiz el konulmasını, ne hukuk ilkelere ne de insan haklarıyla bağdaştırmak mümkün değildir. Söz konusu olan, mahallî makamların yasal dayanaktan yoksun keyfî bir uygulaması ise, Yunan hükümetinin bu duruma müdahale etmesi gerekmektedir. Böyle bir uygulamanın azınlık haklarını olduğu kadar, Yunanistan'da vatandaş haklarının ağır bir ihlalini de teşkil ettiği açıktır. Bu gibi uygulamalar, seyahat özgürlüğünü engellemesi açısından AĞIK ilkelere ile bağdaşmamaktadır. Türkiye, konuyu yakından takip etmektedir."

Pontusluların dönüşü

● SOVYETLER Birliği'nde yaşayan Pontusluların istedikleri takdirde Yunanistan'a göç etmeleri hakkında Atina ile Moskova arasında mutabakata varıldığı bildirildi. Pontuslular, Yunanistan'da (Karadenizli Hıristiyan bir etnik grup) olarak tanımlanıyor. New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Kurul Toplantısı sırasında Yunanistan Dışişleri Bakanı **Karolos Papulyas** ile görüşen Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Yardımcısı **Petrofski**, Sovyet hükümetinin Yunanistan'a göç etmek isteyen Pontusluları engellemeyeceğini belirtti.

1981'de iktidara gelen PASOK döneminde dağılmakta olan Sovyetler Birliği'nde mukim Rumların Yunanistan'a göç ettirilmesi konusunda Yunanistan girişimlerde bulunmuştu. 1988'de New York'ta BM Genel Kurulu'nda Yunanistan Dışişleri Bakanı **Karolos Papulyas** ile görüşen Sovyetler Birliği Dışişleri Bakan Yardımcısı **Petrofski**'nin Yunanistan'a göç etmek isteyen Pontusluları engellemeyeceklerini söylemesiyle göç konusundaki mutabakat sağlanmış oldu. Bu dönemde Yunanistan'da Pontuslular henüz

“Karadenizli Hristiyan bir etnik grup” olarak tanımlanıyordu.⁶¹ Sovyetler Birliği’nin rıza beyanından sonra Yunanistan, Avrupa Konseyi’nden bunun için kredi alarak⁶² Rumların göçünü başlatmış ve onları Batı Trakya’nın Gümölcine bölgesinde Türklere ait arazilerin istimlak edilmesiyle inşa edilen Ektonopol bölgesine yerleştirmiştir.⁶³ TaNea gazetesinin “Pontuslular Trakya’ya” başlıklı haberine göre yerleşimlerin Batı Trakya’ya olması 1986’da planlanmıştır.⁶⁴ Başlangıçta bunun geçici bir iskan olduğu söylenmişse de yerleşim kalıcı olmuştur. Yeni konutlar inşa edilmiş, düşük faizli krediler verilerek iskan sürdürülmüştür. 1990’da Sovyetler Birliği’nden göçen ve Gümölcine’ye yerleştirilen Rum aile sayısı 250’ye ulaşmıştır.

27.11.1989, Milliyet, Sayfa 9

Atina’da Pontuslu paniği

● Önümüzdeki aylarda yoğunlaşması beklenen göç için Yunan hükümeti henüz hiçbir önlem almadı. Dışişleri Bakanlığı Sosyalist Ülkeler Dalresi yetkilileri ise, açık açık, “Ne yapacağımızı bilmiyoruz” diyor

ATINA, AA

SOVYETLER Birliği’nde yaşayan Pontuslulardan (Rum Ortodoks) yaklaşık 120 bininin 1990 yılı sonuna kadar Yunanistan’a yerleşmeleri bekleniyor.

Kazakistan, Özbekistan ve Gürcistan’da yaşayan yaklaşık 4 bin Pontuslu geçtiğimiz haftalarda Yunanistan’a göç etti. Böylece, Sovyetler Birliği’nden göç eden Pontusluların sayısı 19 bine çıktı.

Ancak, gerek gelen gerekse 1990 sonuna kadar göç etmesi beklenen ve sayısının 120 bin olacağı hesaplanan Pontuslular için Yunanistan hükümetinin henüz hiçbir tedbir almadığı bildirildi.

Edinilen bilgilere göre, Sovyetler Birliği’nden gelen 4 bin Pontuslu, beraberlerinde getirdikleri elektrikli ev eşyası için gümrüklerde vergi ödemek zorunda bırakıldılar. Ayrıca

4 bin Pontuslu, Yunanistan’a gelişleri sırasında çektikleri eziyetlerden sonra, Atina’nın “Küçük Asya mültecileri semti” olarak bilinen Menidi semtinde yıkılmak üzere olağ ahşap ve eski evlere yerleştirildiler.

Bu arada, Yunanistan’ın Moskova Büyükelçiliği’nin geçtiğimiz günlerde Dışişleri Bakanlığı’na “Önümüzdeki aylar içinde 100 binden fazla Pontuslunun Yunanistan’a göç etmesi bekleniyor. Tedbir alınması gerekli” şeklinde telex çektiği haber verildi.

Sovyetler Birliği’nden gelen ve gelecek Pontusluların nerede kalacakları, nasıl iş bulacakları ve Yunan toplumuna nasıl ayak uyduracakları konusunda hiçbir hazırlığın bulunmadığı ifade edildi.

Atina’daki gözlemciler, Yunanistan’ın, 1922’den sonra yeni bir göçle karşı karşıya bulunduğunu ve Pontusluların göçtüğünü, Yunanistan için ciddi bir sorun oluşturacağını belirttiler.

Yunanistan’a göç edecek Pontusluların bir bölümünü, Stalin’in 1949’da “hainler” diye suçlayarak, trenlere bindirdiği ve iki hafta sonra Gürcistan yakınlarına bıraktığı Pontuslular oluşturuyor.

⁶¹ Pontusluların Dönüşü, Milliyet, 3 Ekim 1988

⁶² Konseyden Kredi, Milliyet, 4 Nisan 1990

⁶³ Yusuf Sarımay, *Pontus Meselesi ve Yunanistan’ın Politikası*, Semih Ofset, Ankara, 1999, s.59

⁶⁴ Pontus Krizi, Milliyet, 5 Ocak 1990

B.Trakya, Sovyetler Birliği'nden göç eden 15 aileye yurt oluyor

Pontuslar Gümülcine'ye

GÜMÜLCİNE, AA

SOVYETLER Birliği'nden Yunanistan'a gelen 15 Pontuslu ailenin Batı Trakya'da Gümülcine kentine yerleştikleri öğrenildi.

Göçmen aileler, daha önce Türklere ait olan, ancak Yunanistan hükümetinin istimlak edip yerleşim merkezleri inşa ettiği "Ektonopol" isimli bölgede iskân edildiler.

• BAŞPİSKOPOS DESTEĞİ

Türkiye ve Batı Trakya'daki Türklere karşı görüş ve faaliyetleri ile tanınan Başpiskopos Damaskinos, düzenlediği bir basın toplantısında, Pontuslu göçmenlerin Batı Trakya'ya yerleştirilmeleri için elbirinden geleni yapacağını, bu konuda hükümet elinden yardım görmemesi halinde de direnişe geçeceğini açıkladı.

Gümülcine Belediye Başkanı Andreas Stoya-

nidis de, şehir sınırları içinde ve civar köylerde 500 boş ev bulunduğunu ve bu evlere Pontuslu göçmenlerin yerleştirilebileceğini söyledi. 150 Pontuslu göçmene de iş vermeye hazır olduklarını belirtti.

• "TÜRKİYE'DEN KORKUYORLAR"

Öte yandan PASOK'un Merkez Komitesi üyesi Mihalis Haralambidis, Yunan Dışişleri Bakanlığı'ndaki bazı çevreleri Türkiye konusunda "kompleksli olmakla" suçladı.

Pontusluların Batı Trakya'ya yerleştirileceklerinin resmen açıklanmamasını kınayan Haralambidis, "Yunan Dışişleri'nde bazı çevreler Türkiye'nin tepki göstereceği korkusuyla yapılması gerekeni yapmıyorlar. Türkiye de, Yunan Dışişleri'ndeki bu tabudan faydalanıyor. Yunanistan, topları içinde ve özellikle Batı Trakya'da egemen mi, yoksa değil mi?" dedi.

Pontus Rumlarına yer aranıyor

ATINA, UBA

YUNANİSTAN Dışişleri Bakanı Andonis Samaras'ın Sovyetler Birliği'nden göç eden Pontus Rumlarının yerleştirilmesiyle ilgili olarak Batı Trakya'da incelemede bulunacağı bildirildi.

Samaras, Dışişleri Bakanlığı'nın Pontus Rumlarının yerleştirilmesiyle ilgili araştırmasının 15 gün içinde bir rapor halinde açıklanacağını, bunların nereye yerleştirileceği konusunda kimenin etkisinde kalınmayacağını belirtti.

Konuyla ilgili olarak bir yorum-haber yayınlayan Londra radyosu, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nın tahminlerine göre, sayıları 500 bini bulan Sovyetler Birliği'ndeki Pontus Rumlarının yüzde 20'sinin göç hakkı üzerindeki sınırlamaların kaldırılmasından yararlanarak üç yıl içinde Yunanistan'a yerleşmelerinin beklendiğini belirtti.

Radyo, Pontus Rumlarının göçünün Yunanistan ile Türkiye arasında yeni bir anlaşmazlık konusu olabileceğini kaydetti.

Batı Trakya'ya Pontuslu Rum

ESKİ SSCB'den getirilen 8.500 Pontuslu Rum, nüfus yapısının değiştirilmesi amacıyla Batı Trakya'ya yerleştirildi. Dışişleri Bakanlığı'na bağlı çalışan "Pontuslu Rumlar Vakfı"nın Başkanı ve Kıbrıs Rum yönetimi eski Dışişleri Bakanı Yorgo Yakovu, Batı Trakya'daki Pontuslu Rumlar'dan 5.000'inin iskan sorununun çözüldüğünü söyledi.

Pontuslulara Türk arazisi

İSKEÇE - AA
İSKEÇE'de, Batı Trakya Türkleri'ne ait 3 bin dönümlük tarım arazisinin, eski SSCB'den gelen Pontuslu Rumlar'a verileceğinin açıklanması, Türk azınlık arasında büyük endişe yarattı. Pontuslu Rumlar için kurulan ve Yunan devleti himayesinde

faaliyet gösteren "İskan Kurumu"nun açıklamasında, İlhanlı, Beyköy ve Bekova köylerindeki 3 bin dönümlük arazinin söz konusu göçmenlere verileceği belirtildi. Açıklamada, her Pontuslu Rum göçmen ailesine 30 - 50 dönüm toprak verileceği ve aynı bölgede 80 yeni konut inşa edileceği

kaydedildi. İskan Kurumu'nun açıklamasında ayrıca, konutların inşası için geçecek sürede Pontuslu Rumlar'ın İskeçe'de otel ya da kiralık evlerde barındırılacakları ifade edildi. İlhanlı, Beyköy ve Bekova köyler arasındaki 3 bin dönümlük arazi, Türklere ait.

Yunanistan Tarım Bakanlığı, Batı Trakya'da 600 dönümlük bir arazinin Pontuslulara tahsis edileceğini açıklamıştır. Ektonopol semtinin doğu ve kuzeyinde, büyük kısmı Türklere ait olduğu kaydedilen arazi de Rum göçmenlere yeni iskan yerleri yapılmak üzere Gümülcine Belediyesi tarafından istimlak edilmiştir.⁶⁵ Aynı zamanda Gümülcine'ye bağlı Şapçı beldesinde de "geçici iskan bölgesi" ilan edilen yerde Kalamata'dan⁶⁶ getirilerek göçmenlere tahsis edilen prefabrik evlere gelenlerin yerleştirilmesine devam edilmiştir. Sovyetler Birliği'nden gelmesi beklenen 500 bin ile 650 bin arasındaki göçmen sayısına⁶⁷ henüz ulaşamamıştır. Gelenlerin sayısına ilişkin bu dönemde verilen rakamlar birbirini tutmamaktadır. Ancak 1987-1992 arasında Sovyetler Birliği'nden yaklaşık 42 bin Rumun Selanik, Kavala, Şapçı ve Dedeoğaç'a yerleştirildiği gazetelere yansıyan haberlerden anlaşılmaktadır. Yunanistan 1993'de 100 bin göçmeni daha "Altın Post Harekati" ile Dedeoğaç limanı üzerinden ülkeye getirmiştir.⁶⁸ 1993 Mayıs'ı sonunda, Batı Trakya'da Rumlar için inşa edilen konutlarda 1.580 Rus göçmeni otururken bu rakam, 1994 Nisan'ı sonunda 4.529 olmuştur. Bu bir yıl içerisinde yüzde 286'lık bir artış anlamına gelmektedir.⁶⁹ Haziran 1994'te Batı Trakya Türklerine ait 3 bin dönümlük tarım arazisinin daha yeni gelen göçmenlere her aileye 30-50 dönüm olmak üzere tahsis edileceği, aynı bölgede 80 yeni evin inşa edileceği açıklanmıştır.⁷⁰

⁶⁵ Milliyet, 23.7.1990

⁶⁶ Buradaki bir deprem nedeniyle yapılan prefabrik evler.

⁶⁷ Pontus Rumlarına Yer Aranıyor, Milliyet, 15 Ocak 1990

⁶⁸ Rumlar Şanslı Olanlar, Milliyet, 20 Ekim 1993

⁶⁹ Türkiye gazetesi, 23 Mayıs 1994

⁷⁰ Pontuslulara Türk Arazisi, Milliyet, 6 Haziran 1994

Rumlar şanslı olanlar

Bülent AYAN - Hüseyin SOLMAZ - GÜMÜLCİNE

YUNANİSTAN, eski Sovyetler Birliği'nden getirdiği Pontuslu Rumları Batı Trakya'daki Türk azınlıktan istimlak ettiği arazilere yerleştiriyor.

Atina yönetimi, Rusya ile Gürcistan'da yaşayan Rumları, istedikleri takdirde, tahliye ederek, Batı Trakya'ya getiriyor. Rumların Batı Trakya'ya yerleştirilmesinin, bölgenin nüfus yapısını bozma hedefinden kaynaklandığı belirtiliyor.

Yunanistan'da yaklaşık 150

bin Türk'ün yaşadığı Batı Trakya bölgesinin önemli kentlerinden Gümülcine'ye getirilen 300 Pontuslu Rum aile burada devlet tarafından yaptırılan Ektenepol adı verilen örnek yerleşim merkezinde yaşamını sürdürüyor. Yine Gümülcine'ye bağlı Şapçı kasabasına kurulan prefabrik konutlarda da bin 500 Pontuslu Rum barınıyor.

Batı Trakya'nın özel konumunu Lozan Anlaşması, Yunan halkının dahi bölgeye başka illerden göç etmesini yasaklıyor. Gümülcine'deki Türk halkı, buna rağmen kente Pontuslu Rumların yerleşti-

rdiğini belirterek, şunları söylüyor:

1987-1992 yıllarında ülkesine 42 bin Pontuslu Rum'u getirdiği belirlenen Yunanistan'ın bu kez aynı amaçla "Altın Post Harekatı" adı altında yeni bir planı uygulamaya koyduğu belirtiliyor. Edinilen bilgilere göre, bu plan çerçevesinde eski Sovyetler Birliği'nden bin Postuslu, gemiyle Ağustos ayı sonunda Dedeağaç Limanı'na getirilerek Selanik, Kavala, Şapçı ve Dedeağaç'a yerleştirildi. Yunanistan'ın bu plan dahilinde 100 bin Pontuslu Rum'u getirmek istediği bildirildi.

Pontuslu dert küpü

Başarafa 3. Sayfada

Eğim ve çocuğumla devletin ayda verdiği nüfus başına 15 bin drahmyle (yaklaşık 240 bin lira) geçinmeye çalışıyoruz. Elimizden tutan hiç kimses yok. Sonumuz ne olacak?" diyerek karşılaştığı sorunları dile getirdi.

Rusya'dayken bir kafeteryada çalışan Roza Kesaidu ise "Trakya'da kendilerini rahat bir hayatın beklediği şeklinde vaatlerde" bulunarak kandırıldıklarını söyledi ve "Buralara gelmeye niyetimiz yoktu. Selanik'te akrabalarımızla yanında kalacaktık. Ancak Trakya'da sizi rahat bir hayat bekliyor dediler. Durum hiç de söylendiği gibi değilmiş. Rusya'dan getirdiğimiz eşyalarımızı Atina'dan buraya taşıyabilmek için 300 bin drahmi (yaklaşık 4.8 milyon lira) ödedik. Zaten bütün paramız da o kadardı" dedi. Bütün bu şikâyetlere rağmen Sovyetler Birliği'ne dönmek isteyip istemediklerini sorduğumuzda ise genç ve güzel bir kadın olan Sofia Peponidu, "Rusya'ya dönmeyiz. Selanik ve Katerini'ye gitmek istiyoruz. Ama eşyalarımızı hangi para ile taşıyız" diye konuştu.

Şapçı kazasında gördüğümüz Pontuslu Rumların Yunancası çok bozuk. Yunanistan'a ilk geldiklerinde Yunancayı hemen hemen hiç bilmiyorlarmış. Bugün konuştukları Yunanca

"Hayır. Kış başına yapılan para yardımından başka hiçbir ilgi gösterilmedi. Biz de Pontusluları bu bölgede istemiyoruz. Geçen hafta il meclisi toplantısında da açık açık Pontusluları kınadım ve kendilerini kavgacı ve hayırsız insanlar olarak nitelendim."

• GEÇİCİ İSKÂN BÖLGESİ

Şapçı Belediye Başkanı, kazalarında geçici bir iskân bölgesinin yaratılacağını ve Pontuslu göçmenlerin burada en çok altı ay misafir edileceklerini anlatıyor. Buna benzer bölgelerin İskeçe, Kavala ve Larisa kentlerinde de kurulacağını söyleyen Polihroniadis, Pontuslulara Yunancayı öğretmenin ve iş bulmanın da planlandığını belirtiyor, ardından da ekliyor: "Bunlar olmayacak işler..."

"Neden?" sorusunun başkanı, şöyle yanıtıyor:

"Benim babam da 1922 göçmenlerinden. Hâh doğru dürüst bir evimiz yok. Kolay mı bunca insana iş ve ev bulmak?"

Yunan yasalarına göre, bir kimsenin her hangi bir bucak veya belediyenin nüfus kütüklerine yazılabilmesi için yaklaşık iki yıllık bir süre gerekiyor. Şapçı Belediye Başkanı ile konuşurken yasaların askıya alınarak Pontusluların

Batı Trakya'da Yunan oyunu

• Hülya EMİN

YUNANISTAN, Batı Trakya'daki Türk nüfusunun artmasını önlemek amacıyla, Sovyetler Birliği'nden göç eden Pontuslu Rumları bu bölgeye yerleştirmeye devam ediyor. Gümlüce'ye yerleştirilen Pontuslu ailelerin sayısının 250'ye ulaştığı bildiriliyor.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanistan yerine SSCB'ye göçeden Pontuslu Rumların Gümlüce'de, PASOK döneminde Türklere ait arazilerin istimlak edilmesiyle inşa edilen Ektonopol bölgesine yerleştirilmeye devam ettikleri haber verildi.

Gümlüce'ye bağlı Şapçı kazasına da sekiz ailenin yerleştirildiği bildirilirken, Pontuslulara belediye tarafından tahsis edilen bölgenin, "geçici iskân bölgesi" ilan edildiği belirtildi. Bu arada, geçen yıl Yunanistan'ın Kalamata kentinde meydana gelen depremden sonra bölgeye yerleştirilen prefabrik evlerin de Pontuslulara geçici mesken sağlamak amacıyla Şapçı'ya getirilecekleri öğrenildi.

Buna göre, Sovyetler Birliği'nden gelen göçmenler ilk etapta "geçici iskân bölgesi"ne yerleşecekler, daha sonra da kendilerine mesken ve iş temin edilecek bölgelere geçecekler. Bu ise Pontuslu Rumların Batı Trakya'ya yerleştirilecekleri ihtimallerini güçlendiriyor.

Bu arada, Ektonopol semtinin doğu ve kuzeyinde, büyük kısmının Türklere ait olduğu kaydedilen arazinin de, Pontuslulara yeni iskân yerleri yapılması için, Gümlüce Belediyesi tarafından istimlak edilmek istendiği öne sürüldü.

Moskova'daki Yunan Büyükelçiliği'nin dağıttığı ve kendilerine iş ve mesken garantisi veren formları doldurarak Yunanistan'a gelen göçmenlerin beklentilerinin karşılanmadığı da yine gazetelere yansıyan olay ve haberlerden anlaşılmaktadır. Gelenlerin beraberlerinde getirdikleri elektrikli eşyalardan gümrük vergisi alındığı da kayıtlara geçti.⁷¹ Gelenlerin Atina ya da Selanik'e yerleştirilmeyi umdukları ama Trakya'da kendilerini rahat bir yaşamın beklediği vaatleriyle oyalandıklarını, dahası kendi imkanlarıyla başka yerlere gitmeye güçlerinin yetmediğini anlattıkları görülmektedir.⁷²

Sovyetlerden gelenlerin uyum sorunu da olmuştur. Bunun en temel sorunu dildir. Yunanca dersi almak zorunda kalmışlardır. Zira Rumcaları ile Yunan halkıyla iletişim kuramamışlardır. Gelenlerin tek kelime dahi Yunanca anlamaması ama bir kısmının Türkçe konuşuyor olması, Sovyetlerden gelenlerin bir kısmının Ortodoks Türkler olduğunu düşündürmektedir. Ancak tamamı okul-kilise-siyaset zincirindeki Yunan ulusal kimliği eğitime alınmıştır.

Yunanlar, Rusya'dan gelen bu insanları benimseyememiş; göçmenler "ikinci sınıf" vatandaş olarak görülmüş; kavgacı ve huysuz olarak mimlenmiş ve dışlanmış. Yunan polislerinin de göçmenlere karşı acımasız davrandığı, her tür suç olayında göçmenlerin baş şüpheli olarak görüldüğü basına yansımıştır.⁷³ Süreci Yunan devletinin iyi yönetemediği Şapçı Belediye Başkanı Corcis Plihroniais'in "İlk etapta Pontusluların bölgemize yerleştirilmesini istiyorduk. Çünkü göçmenler için yapılacak devlet yardımlarından ve yaratılacak istihdam alanlarından yöre halkının da yararlanabileceğini düşünmüştük. Kişi başına yapılan para yardımından başka hiçbir ilgi gösterilmedi. Biz artık Pontusluları bu bölgede istemiyoruz. İl Meclis toplantısında da açık açık Pontusluları

⁷¹ Atina'da Pontuslu Paniği, Milliyet, 27 Kasım 1989

⁷² Pontuslu Dert Küpü, Milliyet, 23 Temmuz 1990

⁷³ Pontuslu Dert Küpü, Milliyet, 23 Temmuz 1990

kınadım ve kendilerini kavgacı ve hayırsız insanlar olarak niteledim.”⁷⁴ ifadesinden de anlaşılmaktadır. Kendi babasının 1922 göçmeni olduğunu söyleyen Belediye Başkanı, kendilerinin bile hala doğru dürüst evi olmadığını, bunca insana iş ve ev bulmanın mümkün olmadığını da kaydetmiştir.

Yunanistan’ın Sovyetler Birliği’nden göç edenleri Batı Trakya’ya yerleştirme politikasının arkasında,

- Türklerin çoğunlukta olduğu Batı Trakya’da nüfus yapısının değiştirilmesi,
- Türklerin politik etkinliğinin azaltılması,
- Batı Trakya’daki toprak dağılımının yeniden elden geçirilmesi,
- Türkiye’nin sayısı ve etkinliği azalmış Batı Trakyalı Türkler üzerinden Yunanistan’da politika yürütmesinin önüne geçilmesi,
- Yunanistan’da ve özellikle Batı Trakya’da Helen homojenliğinin artırılması bulunmaktaydı.

Yunanistan Sovyetlerden gelen göç dalgasını kabul etmekle Pontusçuluk faaliyetleri için elini güçlendirmiştir. Çünkü bu gelenlerin eskiden Karadeniz bölgesinde yaşayan Rumlar olduğu iddia edilmektedir. Yunanistan Sovyetlerden gelecek göçmenlere kucak açmış, bu kişileri Batı Trakya’ya yerleştirmeyi planlamak dışındaki hususları ise gözden kaçırmıştır. İskan, istihdam ve ciddi uyum sorunları yaşanmıştır. Yine de yerleşik Yunanlar ile göçmenlerin bir arada yaşamasının doğuracağı sorunları Atina, Selanik gibi büyük kentlere taşımadan gelişimini göz ardı ettiği, ülkenin en fakir bölgesi olan Batı Trakya’da baskılamış olması da Yunanistan adına başarı sayılabilir. Kaldı ki diasporanın her zaman yerel halktan daha milliyetçi olduğu dikkate alınırsa Türkler üzerindeki baskıyı arttırmak açısından da Batı Trakya’nın seçimi Yunanistan için makul bir tercih olabilir. Nitekim algı yaratma, bilinç oluşturmaya dönük faaliyetlerde göçün temel sorumlusunun Türk yönetimi olduğu işlenmektedir. Bu göçmenler de dernekler, kilise ve okullar aracılığıyla zaten bu algı oluşturma çarkına gireceklerdir. Ancak bu süreçte Yunan halkı ile Pontuslular arasında uyum sağlanamadığı için belki Türk düşmanlığında ittifak içinde olabilecek ancak kendi aralarında birbirini öteki gören yeni bir toplum yapısının ortaya çıktığı yadsınamaz.

Sonuç olarak Yunanistan’ın Pontusçuluk faaliyetlerindeki temel beklenti toprak ve tazminat talebidir. Bu hedefe ulaşmak için yapılan her bir faaliyetin ise Yunan ulusal çıkarlarına farklı noktalardan katkısı olmaktadır.

4. Sonuç Yerine: Türkiye İçin Pontusçuluk Faaliyetlerinin Önemi

Konu, Yunanistan açısından Trabzon merkezli bir Pontus-Rum Devleti kurma; bu topraklarda soykırımı yapıldığına ilişkin bir kamuoyu algısı yaratarak kendi lehine siyasi ve hukuki sonuç doğmasını sağlama ve tüm bu hedeflerle birlikte Türkiye’yi diplomatik olarak sıkıştırabileceği yeni bir alan yaratma çabası olarak tanımlanabilir. Türkiye açısından ise Pontus Meselesi, Yunanistan’ın bu bölgede sürdürdüğü istihbarat faaliyetleri nedeniyle öncelikle güvenlik sorunudur. Yunanistan’dan yönlendirilen bölge halkında kendi kimliklerine dönük şüphe yaratma faaliyetleriyle milletin ve vatanın birlik ve bütünlüğüne dönük tehdit doğurması nedeniyle bir beka sorunudur. Konu hakkında ilgili kurumların koordineli çalışmasını sağlayan, belirli hedefi olan, orta ve uzun vadeli planlaması yapılmış, ciddi ve tutarlı bir

---

⁷⁴ Pontuslu Dert Küpü, Milliyet, 23 Temmuz 1990

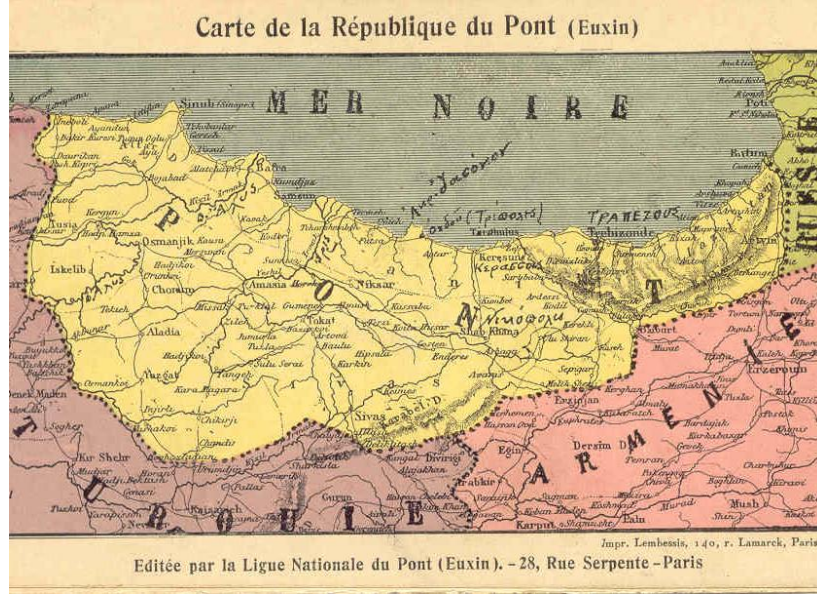
devlet politikası yürütülmediği –yürütülüyorsa bile öyle görünmediği- için de bir yönetim sorunudur.

Bu noktada, Türkiye'nin hareket tarzı için “Konunun gündemde olması zaten Yunanistan'ın hedeflerindedir, Pontus ifadesinin dahi kullanılmaması gerekir” belirlemesi ile “Türkiye böyle bir sorun yokmuş gibi davransa bile Yunanistan zaten pek çok faaliyetiyle konuyu görmezden gelinemeyecek boyuta doğru sürüklemektedir” belirlemesi birbiriyle yarışır görünüyor. 2015'ten itibaren Yunanistan'ın faaliyetlerinde belirgin bir yavaşlama olması nedeniyle ilk yaklaşım; bu faaliyetleri gerçekleştiren tüm kurum ve derneklerin düşük bir düzeyde olsa dahi hala çalışmalarını yürütüyor olması ve anma toplantılarının da tüm dünyaya yayılması nedeniyle ikinci yaklaşım öne çıkar. Ancak Yunanistan'ın baz aldığı 1919'un 100. yılında biraz daha ses getirici girişimlerde bulunacağı dikkate alınmalıdır.

Öte yandan Pontus iddiaları, salt Yunanistan Türkiye ile sorun yaratmak için yeni bir konu aradığından ortaya çıkmadı. Konu Yunanistan değil, hiç olmadı. Konu Türkiye... Ermeni iddialarını öyle ya da böyle destekleyen devletlerin⁷⁵ Pontus iddialarını da daha düşük düzeyde olsa dahi destekleyeceğinden şüphe duyulabilir mi? “Neden konu 80'lerin sonunda yeniden gündeme getirildi?” sorusunun cevabı aranmayacak mıdır?

---

⁷⁵ Şüphesiz ki Yunanistan'a bu konuda verilen uluslararası desteğin “devletler” boyutu özel bir araştırma gerektirir. Ancak Ermeni iddialarında olduğu gibi Fener Rum Patrikhanesi'nin “ekümeniklik” iddialarına verilen destek söz konusu olduğunda ortaya çıkan tema ile bu konudaki destek teması da örtüşür. Devletler ve devletlerin paylaşım mücadelesinden bahsediyoruz. –Bunu, ABD ve Avrupa'nın Rusya'ya karşı Fener Rum Patrikhanesi'ni desteklediği şeklinde özetleyebiliriz- Bu konuda Aytunç Altındal'ın bir röportajda dile getirdiği “*Aslında atağa kalkan Patrikhane değil Amerika. Baba Bush, 6 Kasım 1987'de ABD Ankara Büyükelçisi Hupe'ye gizli bir mektup gönderdi ve “Ermeni soykırımı ile ilgili belgeleri bulup çıkarın ve Türk hükümetini de bunları yayınlamaya zorlayın” dedi. Benzer bir mektubu Fener Patriğine yolladı ve olay hız kazandı. Bartholomeos, Heybeliada Ruhban Okulu'nu gündeme getirmeye başladı.*” ifadesine dikkat çekilmeli. (Yeniçağ gazetesinden aktaran Haber7.com, 1 Aralık 2005; Adnan Şensoy, Dinler Arası Diyalog Masalı, Furkan Yayınevi, 2006, s. 42) (Bahsedilen röportajın orijinal kaynağına ulaşmak mümkün olmamışken 1981-1988 döneminde Türkiye'de görev yapan ve 2002'de hayatını kaybeden Joseph Strauzs- Hupe'a gönderilmiş böylesi gizli bir mektubun varlığının ispatlanması zordur. Ancak benzeri yüzlerce örnek olay gösterilebilir ve konjonktürel gelişmelerle örtüşen bir iddia olması nedeniyle dikkate alınabilir. Benzeri bir yönlendirmenin Pontus için Yunanistan'a yapılmış olması mümkündür. Yıllardır var olan sorunların günümüzde Ege ve Doğu Akdeniz'de birden sıcak savaş doğurabilecek boyuta ulaşmasına benzemesi bakımından not düşme ihtiyacı görülmüştür.)

Fransa'da basılan Pontus Cumhuriyeti Kartı

Unutulmamalı ki Ermeni diasporası, büyük önem attıkları kendi 100. yılları olan 2015'i AİHM 2. Daire'nin 17 Aralık 2013 ve Büyük Daire'nin 15 Ekim 2015 günü kararları⁷⁶ nedeniyle hukuken yenik tamamlamış ancak siyaseten kendisine dönük desteği sürdürebilmişti. Vatikan ve AB kurumlarının yayınladıkları açıklamalar değişmemiş hatta Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak kurulan AİHM'in karardaki açık "Bu iş, parlamentoların işi değil" hükmüne rağmen Almanya karardan hemen 6 ay sonra parlamentosunda Ermeni iddialarını tanımıştı.

Bu açıdan bakıldığında, Pontus iddialarının hukuki sorumluluk doğurabilecek hiçbir karşılığı yoktur; gerek soykırımı gerekse toprakların "asıl" sahibinin Rum/Yunan olduğuna ilişkin dokümanlar da Pontus iddialarını desteklememektedir ama mesele Ermeni iddialarında olduğu gibi, hukuki ya da tarihi verilerle değil, siyasi ilişkilerin etkilediği tercihler ve algı

⁷⁶ Perinçek Davası olarak literatüre giren bu dava, Ermeni iddialarının parlamentolarda tanınması ardından oluşturulan ve Avrupa'da yaşayan Türkleri hedef alan "(Ermeni) soykırımı inkar suçu" ile ilgili emsal niteliktedir ve hukuk fakültelerine inceleme konusu olarak giren muazzam bir kararla sonuçlanmıştır. Doğu Perinçek "Ermeni soykırımı uluslararası emperyalist bir yalandır" dediği için İsviçre'de mahkum edilmişti. Perinçek'in Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurusu üzerine dava görülmüş ve 17 Aralık 2013'te karar verilmişti. Mahkeme, bu kararıyla Ermeni soykırımının varlığının kamusal alanda inkârının bir suç sayılmayacağını hükme bağladı. AİHM, İsviçre mahkemelerince Perinçek'in mahkum edilmesine gerekçe gösterilen 1915 olaylarının soykırımı olduğuna dönük "genel bir fikir birliği" olduğu yaklaşımını da ele almıştır. Ermeni soykırımını dünyadaki 190 devletten sadece 20 tanesinin tanıdığını ve bu tanımların parlamentolar düzeyinde kaldığını, karar alıcı konumdaki hükümetlerin bu görüşe itibar etmediğini bu nedenle de "genel bir fikir birliğinden" söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Daha önemlisi Ermeni soykırım iddialarının tarihsel bir gerçek olarak kabul edilemeyeceğini; Yahudi Holokost'u ile karşılaştırılmayacağını çünkü Holokost'a ilişkin kesin tarihsel kanıtların mevcut olduğunu ve mevcudiyetin uluslararası bir mahkeme tarafından kabul edildiğini vurgulamıştır. (Kararın 115, 116, 117. paragrafları) Dolayısıyla soykırım suçunun işlendiğini kesin kanıtlarla ortaya koyan uluslararası bir mahkeme kararı olmadığına göre "soykırım olmamıştır, emperyalist bir yalandır" demek yasaklanamaz; parlamentoların aldığı kararlar hukuken sonuç doğuramaz; parlamentolar icra makamı olmadıkları için aldıkları kararlar o ülke adına da bağlayıcı sonuç doğuramaz, o gün o oturumda toplanmış vekillerin görüşü olarak değerlendirilirler.

operasyonları ile ilgilidir. Algi operasyonları, Türkiye'deki insanları da hedef aldığına göre Yunanistan'ın faaliyetlerinin görmezden gelinmesi söz konusu olamaz. Aynı şekilde bu konuda Türkiye'nin karşısında konumlanan sadece Yunanistan olmadığı için de bu faaliyetlerin görmezden gelinmesi mümkün değildir.

Unutulmamalıdır ki Pontus iddiaları sadece Doğu Karadeniz'le ilgili değildir. Yunanistan'ın Küçük Asya Felaketi olarak adlandırdığı ve bu kez 9 Eylül 1922 tarihini karalamayı merkezine alan soykırımı iddiası da bulunmaktadır. Yunanistan Parlamentosu 1998'de, 14 Eylül gününü "Küçük Asya Helenizm Soykırımını Ulusal Anma Günü" ilan etmesi Yunan halkı için dahi şaşırtıcı bir girişim olmuştu. Hatta karardan üç yıl sonra dahi soykırımı vurgusuyla hazırlanan cumhurbaşkanlığı kararnamesi, "*Yunan tarihçiler dahi soykırımından bahsetmiyor. Yunan ordusunun Anadolu işgali, Yunanistan'ın ulusal macerasıdır. Küçük Asya felaketini kim Rum soykırımı yaptı?*"⁷⁷ eleştirilerine maruz kalmıştı. Ama sonradan sonraya olağanlaştı ve hatta SYRİZA partisinin iki Türk milletvekili de muhtemelen partilerinin baskısıyla 2015'deki "Küçük Asya Soykırımını Anma Törenine" katıldı.⁷⁸ Olağanlaşmanın 10 yıl gibi bir sürede hızlıca gerçekleşmesi de Türkiye'nin daha etkili ve görünür bir mücadele vermesi gerektiğini ortaya koyan unsurlardandır.

Son olarak ABD'de "Helenik Suçlarla Mücadele Kongresi"⁷⁹ adıyla kurulan sivil toplum örgütü gibi oluşumlar, bahsi geçen iddialara şüphesiz ki Kıbrıs'ı, Fener Rum Patrikhanesi'nin ekümeniklik, Ruhban Okulu, cemaatinin geri dönüşü de dahil taleplerini ve ayrıca muhtemeldir ki Girit, Rodos'a ilişkin iddiaları da ekleyerek kamuoyu oluşturma, etkileme faaliyetlerinde bulunacaktır. Konu bütünlüklü bir faaliyet haline gelmişse Türkiye'nin de Kıbrıs, Ege, Akdeniz'deki girişimleri ciddiye alıp Pontus iddialarına karşı sessiz mücadele verme lüksü bulunmamaktadır.

Son olarak bazı soruları not düşmek gerekir: Yunanistan'daki yerleşik Gagavuzlar ve mübadeleyle Yunanistan'a giden Ortodoks Türklerle⁸⁰ ilgili çalışmalar var mıdır?

Yunanistan'a giden mübadillerin çocukları ve torunlarının bugün nerede ne yapmakta olduğu bilinmekte midir?

Yunanistan'a gittiklerinde dışlandıkları bilinen mübadillerin bugün vatandaşlık haklarından tam faydalanıp faydalanmadıkları takip edilmekte midir?

Mübadil Karamanlılar ve Gagavuzlar anadillerinde ibadet haklarından faydalandırılmakta mıdır, böyle bir hakları olduğu konusunda bilgilendirilmişler midir?⁸¹

---

⁷⁷ To Vimo gazetesi, 13 Şubat 2001 akt. Küçük Asya felaketi ne zaman soykırım oldu, Hürriyet, 14 Şubat 2001

⁷⁸ Tören videosu için bkz <https://www.dailymotion.com/video/x37w1uu>; ilgili haber için bkz. Milletvekilleri Mustafa ve Karayusuf Küçük Asya "Soykırımı" Anma Törenine Katıldılar, Birlik Gazetesi, 27 Eylül 2015, <http://www.birlikgazetesi.net/haberler/10728-2015-09-27-10-57-38.html>

⁷⁹ Bojidar Cipof, *ABD, Patrikhane ve Helenizm Trafığı*, 14 Şubat 2018, <http://soyledik.com/tr/makale/7023/abd-patrikhane-ve-helenizm-trafigi--bojidar-cipof.html>

⁸⁰ Karamanlı Ana Kadinko ile 13 Mart 2015'te Türkçe yapılan söyleşi için bkz., <https://www.youtube.com/watch?v=Y4TGJYOnuK4> Burada Kadinko, annesinin, babasının Rumca bilmediğini, kendisinin mektepte öğrendiğini, babasının duasının "Yattım sağıma, döndüm soluma şükrettim Allahıma, melekler şahit olsun dinime imanıma" olduğunu (istavroz çıkararak), sonra havluyu yayıp, üzerinde namaz kıldığını anlatmaktadır.

Gagavuz ve Karamanlı gençlerin Türkiye’de üniversite eğitimi alabilmesi için girişimde bulunulmuş mudur?

Türkiye’deki Lozan mübadillerinden ata topraklarına dönmek isteyenler hakkında her hangi bir çalışma, veri taraması yapılmış mıdır?

Batı Trakya dışında, örneğin adalarda yaşayan Müslüman ve Türk olan kişilerin azınlık haklarını gözetmek üzere herhangi bir çalışma yapılmakta mıdır?

Adalardaki Türklerin Türkçe eğitim veren okullar olmadığı için ihlal edilen anadilde eğitim; ibadet yerleri sadece bayramlarda açıldığı için ihlal edilen dini özgürlükleriyle ilgili Türkiye’nin girişimleri bulunmakta mıdır?

Osmanlı yadigarı Makedonların⁸² ihlal edilen kimliğini ifade, dil, din, fikir ve vicdan özgürlükleri için Türkiye hangi önlemleri almaktadır?

Türkiye’deki Arnavut kökenlilerin önemli bir kısmını oluşturan Çamerya Arnavutlarının Yunanistan’da kalan mal varlıklarının takibi yapılmakta mıdır?

27 Haziran 1944’te Çamerya Arnavutlarına karşı başlatılan soykırımının sebep olduğu zararların tazmini için Çamerya Arnavutları adına herhangi bir girişimde bulunulmuş mudur?

1821’de Mora’da Trebiçe’de 40 bin Türk ve Yahudinin katledilmesi⁸³ konusunda uluslararası sempozyumlar, konferanslar düzenlenmiş midir?

Trebiçe’nin katliamlarını öven şiirin ilk iki kıtasının Yunan Devleti’ni Milli Marşı⁸⁴ olması nedeniyle duyulan üzüntü Yunan makamlarına iletilmiş midir?

Daha basit sorular da var: Batı Trakya Türklerinin Başmüftü seçiminin yapılabilmesi için Yunanistan’a hangi yaptırımlar uygulanmaktadır veya konuyla ilgili ne tür çalışmalar yapılmaktadır?

---

⁸¹ 1920 Yunan Sevrî’nin 8. Maddesi “Soy, din, dil azınlıklarına harcamaları kendilerine ait dini, içtimai müesseseler ve okullar kurma....” hakkı verir yani etnik ve dil azınlıklarını kapsar. 9. maddesinde ise azınlıklara verilen hakların “1 Ocak 1913’ten sonra katılan topraklar için” ve “sonradan eklenebilecek topraklarda da geçerli olacağı” düzenlenir. Yani Batı Trakya kadar Rodos ve Oniki Adalar için de bağlayıcıdır. Lozan’ın Son Senet’inde XVI. numara ile kayıtlı olan Protokol, Yunanistan’ı 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Anlaşması’nın onay belgesini Lozan’la birlikte sunmasını şart koşmuştu, Yunanistan da hükmü yerine getirmişti. Ayrıntı için bkz. Gözde Kılıç Yaşın, *Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde Dönüm Noktası: Lozan Tartışması*, Diplomatik Gözlem, S.119, Ocak 2018

⁸² 1913 tarihli Atina Anlaşması’nın 3 nolu protokolü, azınlıklara ilişkin yükümlülüğünü Yunanistan’ın tüm toprakları için geçerli kılmaktadır.

⁸³ Diigisis Simvandon Ellinikis Filis, Apomnimonevmata Kolokotronion: Yunan ırkının olaylarının anlatımı, Kolokotronis’in Hatıraları, Nastu Yayınları, Cilt: I., S. 112 akt. Turgay Cin, *Yunanistan’ın Pontus Soykırım İddiaları ve Türkiye*, www.ayk.gov.tr

⁸⁴ “Hem palaskalar hem kılıçlar,/ Etrafa saçılmış beyinlere,/ Baştan başa yarılmış kafataslarına,/ İştah açıcı iç organlarına bulanmış.// Köpekler azalıyorlardı/ Ve Allah! Diye bağırıyorlardı, Allah!/ Ve Hristiyanların dudakları/Ateş! Diye bağırıyorlardı ateş!” akt. Turgay Cin, *Yunanistan’ın Pontus Soykırım İddiaları ve Türkiye*, www.ayk.gov.tr

- 21 Attiki "Ta Surmena" Pontus Yunan Birliği
- 22 Attiki-Menidion "O Evklidis" Pontuslular Derneği
- 23 Ardessa-"I Ardessa" Kültür Derrneği
- 24 Arama-Sitogralılar Kültür Derneği
- 25 "Aetorahi Ellassona" Pontus Kültür Derneği
- 26 Ayios Theorodus Gavras Pontuslular Derneği
- 27 Amindeos-Lakkia Pontuslular Derneği
- 28 Almopia Karadeniz Klübü
- 29 Almanya-Batı Berlin Pontus Dernekleri Federasyonu
- 30 Almanya-Yunanlı Pontussular Dernekleri Federasyonu
- 31 Berlin-Pontus Yunanlılar Derneği
- 32 Batum-Pontus Yunanlılar Derneği
- 33 Bremen-Pontus Yunanlılar Derneği
- 34 Bitigheim-"Panaiya Sumela" Pontuslular Derneği
- 35 Boston-"Panayia Sumela" Pontus Kolonisi
- 36 Boston "Pontiaki Estia" Derneği
- 37 Boston "I Matsuka" Kültür Derneği
- 38 Dünya Pontuslular Derneği
- 39 Drama-N. Sevastia Pontus Kültür Derneği
- 40 Drama-"I Komnini" Pontuslular Derneği
- 41 Drama-Lefkogio "Evksinos Pontus" Pontus Kültür Derneği
- 42 Diavati "O Aleksandros İpsilantis" Pontuslular Derneği
- 43 "Dimitrios İpsilantis" Nea Philadelphia ve evresi Pontus Derneği
- 44 Dachau-Pontus Yunanlılar Derneği
- 45 Düsseldorf-Pontus Yunanlılar Derneği
- 46 Dortmund-Pontus Yunanlılar Derneği
- 47 Epir-Küçük Asyalılar Kardeşlik Derneği
- 48 Esessa "O Theorodos Gavras" Pontuslular Derneği
- 49 Eski SSCB Pontuslular Federasyonu
- 50 Etoloakarnania-Ayios Kanstandinos "D. Psathas" Pontuslular Derneği
- 51 Eteloakarnania "Hamanes Patrides" Pontus Kültür Derneği
- 52 Evros "Aleksios Komninos" Pontuslular Kültür Derneği
- 53 F. Almanya Pontus Yunan Dernekleri Federasyonu
- 54 Frankfurt Pontus Yunanlılar Derneği
- 55 Florina Karadeniz Klübü-Gmlcine zgr Pontus Vatanperver Teşkilatı
- 56 Grevena Pontuslular ve Küçük Asyalılar Derneği
- 57 Güney Yunanistan Pontus Dernekleri Federasyonu
- 58 Grevena-Kivoto Pontus Kültür Derneği
- 59 Hanya "Panaia Sumela" Pontus Derneği
- 60 Haydari "Pontiaki Lira" Pontuslular Derneği
- 61 Haydari Pontuslular Derneği
- 62 Hamburg Pontus Yunanlılar Derneği
- 63 Igumenitsa "Diyoyenis O Sinopepus" Pontuslular Derneği
- 64 İskenderiye ve evresi Pontuslular Derneği
- 65 Iliupolis "O Aleksandros İpsilantis" Pontuslular Derneği
- 66 "İ Panayia Gumeri" Pontuslular Kardeşlik Derneği
- 67 İsviçre-Zürih Pontuslular Birliği
- 68 İsviçre-Lud Pontus Yunanlılar Derneği
- 69 İpsilantis Pontus Derneği
- 70 Kalamaria "Kromnean" Kardeşlik Derneği

- 71 Kromneon Kalamarias Pontus Derneği
- 72 Kalamaria Kırımlılar Kardeşliği
- 73 Kavala-Pontuslu Öğrenciler Birliği
- 74 Kavala-Pontuslular Klübü
- 75 Kozanı-Ayios Dimitrios "Ayios Yanis Vazelon" Derneği
- 76 Kozanı Karadeniz Klübü
- 77 Korinos "Karadeniz" Pontuslular Derneği
- 78 Koridallos "Karadeniz" Pontuslular Derneği
- 79 Kastania "Amaranton" Pontus Kültür Derneği
- 80 Katerini "Akritas" Pontus Kültür Derneği
- 81 Kalithea "i Proodos" Pontuslular Derneği
- 82 Kilkis "i Argonafta" Pontuslular Birliği
- 83 Kastoria "Karadeniz" Klübü
- 84 Köln Pontus Yunanlılar Derneği
- 85 Florina-Karadeniz Klübü
- 86 Lamia-Fithiotida Pontuslular Birliği
- 87 Lutvieghaven Pontus Yunanlılar Derneği
- 88 Makroporion Pontuslular Derneği
- 89 Menemen Pontus Derneği
- 90 Münih Pontus Yunanlıları Derneği
- 91 Melbourne Pontus Ocağı
- 92 Montreal "Karadeniz" Derneği
- 93 Nea Hili "Karadeniz" Şileliler Derneği
- 94 Nikea-Koridallos Pontuslular Birliği
- 95 Nea İonia "i Zoodohos Piyi" Pontuslular Birliği
- 96 Nestos-Hrisupolis Pontuslular Derneği
- 97 Nausa Pontuslular "Karadeniz" Klübü
- 98 Norfolk "Pontus" Birliği
- 99 N. Philadelphia "İpsilantis" Pontuslular Derneği
- 100 Nürnberg Pontus Yunanlılar Derneği
- 101 New York "Komnini" Pontus Sendikası
- 102 New York "Panaia Sumela" Derneği
- 103 "O Pontos" Kesarialılar Kültür Derneği
- 104 Orecastro Kültür-Spor Derneği
- 105 Ohio-"Komnini" Pontus Klübü
- 106 PanHelenik Pontus Dernekleri Birliği
- 107 PanHelenik "Panaia Sumela" Kutsal Kurumu
- 108 Ptolemedia Karadeniz Klübü
- 109 Ptolemedia-Pontuslular Birliği
- 110 Pieria Pontuslular Birliği
- 111 Pieria-Trabzon "O İpsilantis" Pontus Kültür Derneğ
- 112 Patra "Faros" Pontuslular Derneği
- 113 Pire Yunan Kültür Pontus Klübü
- 114 Pire-Perama Pontuslular Derneği
- 115 Pontian Brotherhood "Bontoxehiteas" of N.S.W. Limited
- 116 Pontus ve Kıbrıs Rumları Dayanışma Derneği
- 117 Prosotsani "O Pontos" Pontuslular Derneği
- 118 Policastro "i Akrites" Pontuslular Derneği
- 119 Pelli "İpsilante" Pontus Kültür Derneği
- 120 Preveza-N. Sampsunta "i amisos" Kültür Derneği

- 121 Pontus Etüdler Merkezi
- 122 Russelsheim Pontus Yunanlılar Derneği
- 123 Rodos "O Digenis" Pontuslular Derneği
- 124 Selanik-PanHelenik Pontus Dernekleri Birliği
- 125 Selanik "Panaia Sumela" Sendikası
- 126 Selanik "Karadeniz" Klübü
- 127 Selanik "i Anayanisi" PanHelenik Pontus Yaşlılar Evi
- 128 Selanik İoniki Ocağı
- 129 Selanik Pontuslular Feneri
- 130 Selanik "Ayios Theodoros-Gavra" Pontus Derneği
- 131 Selanik Pontus İncelemeleri Enstitüsü
- 132 Selanik-Meseos "O Pontos" Kültür Derneği
- 133 Selanik Bafralılar Derneği
- 134 Selanik-"İ Eptakokomas Santa" Santalılar Derneği
- 135 Selanik-Yorgios K, Fotiadis" Tiyatro Derneği
- 136 Selanik-Eleftherio Kordelyo Karadenizliler Derneği
- 137 Selanik Serbest Felsefe ve Sosyal Bilimler Merkezi
- 138 Avgi Kültür Merkezi
- 139 Selanik-Peristereota "Ayios Yorgios" Derneği
- 140 Selanik- "Akrite Tu Pontu" Stavrupolis Pontuslular Derneği
- 141 Selanik-Kirio Pontuslular Yardımlaşma Derneği
- 142 Selanik-Evosmos "Panaia Kremasti" Pontuslular Derneği
- 143 Selanik- Aristotelion Üniversitesi Pontuslu Öğrenciler Derneği
- 144 Selanik Pontuslu Öğrenciler Birliği
- 145 Selanik Batı Kesimi Pontus Derneği
- 146 Selanik-O Neos Kafkasos Kültür Derneği
- 147 Selanik Pontus Araştırma Merkezi
- 148 Selanik-Stavrupolis Pontuslular Birliği
- 149 Selanik Thermi "Panaia Sumela" Derneği
- 150 Selanik Kuzey Yunanistan Sanatçılar Derneği
- 151 Selanik Matsoukas Pontuslular Birliği
- 152 Selanik Kalithea Pontus Kültür Derneği
- 153 Selanik Panaroma Pontuslular Derneği
- 154 Selanik Pontuslu Kadınlar Birliği
- 155 Selanik Sikea Karadeniz Ocağı
- 156 Selanik Triandria Pontuslular Derneği
- 157 Selanik Küçük Asyalılar Klübü
- 158 Selanik Yunanistan Pontus Gençler Birliği
- 159 Selanik Kalamaryas Derneği
- 160 Selanik Panaia Sumela Derneği
- 161 Serez Karadenizliler Klübü
- 162 Stocholm Karadeniz Pontus Derneği
- 163 Sydney "Panaia Sumela" Panpontus Derneği
- 164 Svebs-Gmud Pontus Yunanlılar Derneği
- 165 Stuggart Pontus Yunanlıları Derneği
- 166 Thiva "O Pontus" Karadeniz Klübü
- 167 Tiflis Pontuslu Helenler Derneği
- 168 Toronto "panaia Sumela" Derneği
- 169 Thrilorion Pontuslular Kültür Birliği
- 170 Veria Karadeniz Klübü

- 171 Whittlesld "Panaia Sumela" Kardeşlik Derneği
172 Wuppertal ve Çevresi Pantos Kardeşlik Derneği
173 Wiesbaden Pontus Yunanlılar Derneği
174 Yannitsa Pontuslular Derneği
175 Yannitsa Kria Vrisi "Aleksandros İpsilantis" Pontus Kùltür Derneği
176 İskeçe Pontuslular Derneği